

Наше Слово

PIK LXV № 51 (3306) ВАРШАВА, 20 ГРУДНЯ 2020 РОКУ
ЦІНА – зл. 4,00 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

«Свята без тата» в новому форматі

У межах цієї благодійної акції, котра проходить усьоме, триває збір грошей, бажаючі також можуть взяти участь в аукціоні. Упродовж шести попередніх років було виготовлено шістнадцять тисяч іменних подарунків для дітей в Україні, родини яких постраждали від війни.

Цьогорічна акція «Свята без тата» не може відбутися в дотеперішній формі. Зазвичай організатори та прихильники ініціативи, які самі себе називали «суперельфами», разом пакували подарунки в Українському домі у Варшаві.

З огляду на те, що ситуація сьогодні нестабільна, були побоювання, що подарунки, які будуть запако-

вані у польській столиці, можуть не дійхати до дітей в Україні.

— Не знаємо, як все піде далі. Може, зовсім закриють кордони на свята. Тому немає можливості зробити повноцінну акцію у Польщі. Імовірно, деякі речі для виготовлення подарунків закупимо у Польщі, а пакувати їх буде кілька груп волонтерів в Україні. Подарунки українським дітям будуть доставлені під час Різдвяних свят, — говорить Вікторія Батрин, яка з мамою Галиною Андрушків придумала цю акцію.

У межах «Свята без тата» цього року проводиться тільки збір коштів. Внести свій вклад можна на порталі zrzutka.pl. Організатори теж відкрили два рахунки (польський та український) — спеціально для людей, котрі воліють перераховувати кошти на банківські рахунки.

Проте до ініціативи можна приєднатися й в інший спосіб, водночас зробивши щось приємне для себе. На сторінці «Свята без тата» у фейсбуці відбувається благодійний аукціон. Щодня протягом грудня там з'являються цінні або нестандартні лоти, на які можна робити свої ставки. Так, наприклад, бажаючі могли отримати один з найвідоміших романів лауреатки Нобелівської премії Ольги Токарчук «Правик та інші часи» з підписом авторки або одну з найпопулярніших історичних книг, виданих в Україні минулого року, — «Справа Василя Стуса» українського історика та журналіста Вахтанга Кіпіані. Проте, крім книг, на аукціоні виставляються роботи художників, як-от оригінальна картина-витинанка «Дерево життя» відомої української мисткині Дарії Альошкіної, і навіть лекція танцю з українським танцюристом Жорю Корольовим, який став відомим у Польщі завдяки участі в шоу телеканалів TVN та Polsat «Танець з зірками». На аукціоні також можна придбати стильні новинки від українських брендів, захопливі екскурсії та багато інших цікавинок.

— Попри пандемію, митці, письменники, бізнесмени не забувають, що триває війна на сході України та що діти, які постраждали від цієї війни, чекатимуть цього року на подарунки. Всі охоче приєднуються до

ініціативи, бо усвідомлюють, наскільки важливою є ця справа, — додає Дарина Попіль, що займається благодійним аукціоном разом з Наталею Мосюрчак та Олександром Пустовою.

Цьогорічні подарунки для дітей теж будуть нестандартними. У зв'язку з пандемічною ситуацією було вирішено вислати дітям мед, вітаміни, солодощі, захисні маски з логотипом «Свята без тата» — зображенням казкового Суперельфа тощо. Варто зазначити, що впродовж минулих років до ініціативи приєднувалися греко-католицькі та православні парафії, гуртки ОУП, українські школи. Бувало, що деякі українські громади у регіонах самі збирали кілька десятків кілограмів солодощів і доставляли їх до Варшави. Організатори розраховують, що попри нову форму проведення акції, люди її підтримають. Хоча бачать і проблеми.

— Колись збирали гроші при церквах. Але порівнюючи з тим, що було до пандемії, зараз набагато менше людей ходить до церкви. Цього року навіть не можемо очікувати пожертв від парафій, бо вони самі, певно, мають кризу. Це теж стосується приватних осіб, бо через пандемію дехто тепер має менші фінансові можливості, ніж минулого року. Наприклад, з огляду на те, що втратив роботу, — говорить Вікторія Батрин.

Проте, як зазначає українка, навіть якщо вдасться обдарувати лише десять відсотків дітей, то все одно варто це зробити.

Упродовж шести років було зібрано понад 417 тисяч злотих (понад 93 тисячі євро) і вислано понад 16,5 тисяч іменних подарунків для дітей, батьки яких загинули на сході України, отримали поранення або й нині перебувають на передовій. Тільки минулого року вдалося виготовити близько 3 тисяч подарунків. А як буде тепер? Насправді багато залежить від кожного з нас.

Більше інформації на фейсбук-сторінці акції ([Święta bez taty](https://www.facebook.com/swieta-bez-taty)) або на сайті swietabezত্যat.pl.

Гроші можна пожертвувати на рахунок (польський):
ING: 65 1050 1025 1000 0092 2379 3424
Inicjatywa Bohaterom Majdanu
Дописка (Tytułem): **Święta bez taty 2020**
IBAN: PL 65 1050 1025 1000 0092 2379 3424
BIC SWIFT: INGBPLPW

На рахунок (український) Monobank:
4441 1144 4612 9023

Павло ЛОЗА

Фото з архіву організаторів акції «Свята без тата»

ПОГЛЯДИ

Без «охоронної парасольки»: є вирок проти голови фонду «Волинь пам'ятаємо»

ІГОР ІСАЄВ,
журналіст

За зневагу українців в інтернеті Катажина С. отримала вирок — 2 роки обмеження волі з громадськими роботами. І хоча ціллію заснованою нею громадської організації є повернення правди про Волинський злочин, шлях до цього проходив через масову зневагу представників сьогодишнього українського народу.

На закритому засіданні 1 грудня Районний суд Варшава-Мокотів ухвалив вирок, згідно з яким визнав винною Катажину С., голову опольського фонду «Волинь пам'ятаємо» (*Wołyń Pamiętam*), у 15 обвинуваченнях прокуратури, серед яких — зневага груп за національним походженням (ст. 257 Кримінального кодексу Польщі), зневага мене особисто та публічне розповсюдження інформації з підготовчого провадження (ст. 241).

Суддя Агнешка Прокопович засудила її до двох років обмеження волі із зобов'язанням виконувати безкоштовні громадські роботи 40 годин щомісяця. Катажина С. також повинна сплатити судові витрати (понад 7000 злотих).

Про Катажину С. «Наше слово» писало не раз — востаннє у вересневому №38 цього року: тоді йшлося про її боротьбу проти акції польських гарцерів і українських пластунів «Полум'я братерства». Натомість її фонд «Во-

линь пам'ятаємо» став відомим у 2018 році — завдяки загальнопольській акції з банерами в червоно-чорних кольорах із написом «Український геноцид, здійснений проти громадян II РП членами ОУН-УПА в 1939–1947 роках. Пам'ятаємо. Волинь та Східна Мало-польща». Кілька банерів з'явилося на великих автострадах, фургон із ними їздив у Варшаві, Вроцлаві та поблизу польсько-українського кордону.

Попри те, що у своїх документах фонд декларує діяльність, спрямовану на «відновлення пам'яті про геноцид», «вшанування жертв», «поширення знань на тему геноциду», — на практиці голова фонду, схоже, розуміла освітні дії по-своєму.

У представленому прокуратурою акті обвинувачення С. у 2018–2019 роках щедро називала українців, переважно сучасних, «хахлами», «українським стервом», «степовим бидлом», «проклятим насінням», «проклятим племенем». Загалом у її лексиконі українці досить часто стають «племенем», на яке вона не шкодує прикметників: «тупе», «підле», «варварське», «психічно збочене». Окрім українців, свою увагу Катажина присвятила євреям, котрих назвала «сучими синами». Хоч стороннього читача цей словниковий запас вражає — він не є надзвичайним у групах у соцмережах, що веде Катажина С. Так, в одній з них, «Український геноцид на Волині та в Східній Малопольщі» (*Ukraińskie ludobójstwo na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej*, майже 13 тис. членів), окрім календаря Волинського злочину, можна прочитати про сьогодишніх українців: «*Stop ukrainizacji w Polsce*», «*dzicz ukraińska*», «*co dzień tyle nowych dowodów na barbarzyństwo i mordercze instynkty ukraińców*» (збережено оригінальний правопис). Остання фраза — не випадкова: у групах повно інформації про погані вчинки громадян

України в Польщі, подеколи фейкових або маніпулятивних.

Варто підкреслити, що вирок прийнято в наказовому порядку (пол. *wyrok nakazowy*). Це тип вироку, передбачений польським законодавством для справ, котрі не викликають сумнівів суду. Він видається в спрощеному порядку, водночас його легко оскаржити: одна зі сторін просто пише до суду, що не погоджується з ним (без обґрунтування), і тоді справа розглядається вже в звичайному судовому процесі.

Найімовірніше, пані С. надішле апеляцію, і теперішній вирок є лише одним з етапів всієї історії. Проте варто наголосити, що за допомогою такого вироку суд дав кілька важливих сигналів у цій справі.

По-перше, суд показав, що не має жодних сумнівів щодо акту звинувачення — а мусив ознайомитися з аргументами середовища С. про те, що нібито її переслідують не за зневагу українського народу, а за «правду про геноцид». Сама С. від початку прокурорського провадження заявляла про це публічно — за що й отримала 6 місяців з двох років обмеження волі (за розповсюдження матеріалів слідства).

По-друге, суд повністю визнав обвинувачення, висунуті прокуратурою, не відхиливши жодного з пунктів. І врешті, по-третє, суд застосував найвищу міру проти звинуваченої, котру може прийняти в рамках спрощеного, тобто наказового вироку.

Наступному судді, котрому випаде справа пані Катажини, важко буде абстрагуватися від аргументів прокуратури і суду, котрі досі в цій справі були досить однозначними. Це означає, що над нею поки що не висить записна парасолька можновладців, котра буває вирішальною в подібних справах (наприклад, її знайомого, колишнього священника Яцека Мендляр з Вроцлава). А якщо хтось і захоче розкрити таку парасольку над головою Катажини С., то на цьому етапі це буде дуже важко зробити. ■

Листи читачів

Незабаром Різдвяні свята

Пройшла чергова неділя. Більшість з нас молилася не в храмах, а у себе вдома. Пандемія діє. Косить людей. Люди бояться її. Бояться смерті. Завжди її боялися. Як вчора, так і нині смерть — це щось, чого не знаємо і людським розумом збагнути неспроможні. Тому всі, а може, майже всі боїмося її. Віримо в Бога, віруємо, що Він десь є. Віримо в Його святість. Пробуємо зрозуміти Вічність, але людським розумом зробити цього не в силі. В хатах на стінах ікон. В церквах ікони. Вони повинні наблизити нам Небо. Стаємо перед ними струнко, робимо знак хреста, дивимось на них і мовчки читаємо, що там написано колись, і говоримо з Богом через вивчену ще у дитинстві молитву — Отче наш, Богородице Діво... Хтось додає молитву за душі померлих зі своїх родин, за здоров'я своє або ближніх, за мир у світі, в Україні. А за спиною думки сьогодення. Родяться запитання, не завжди вони до Бога чи до святих. Вони часто до свого, пережитого в добрій вірі, або ні, будованого думками, не завжди чесного — свого Я.

Незважаючи на пандемію, знову приїде наступна неділя. Вона теж не такою буде, як колись. Але й ми не такі, як вчора. Родини обкраяні, бо хтось відійшов, скошений коронавірусом, у вічність і не буде його за столом. Можливо, хтось згадає його та всіх тих, хто нещодавно був з нами. Нещодавно сідали ми разом і говорили зрозумілими словами. А нині? А нині ми розкидані і майже кожен живе окремо з серцем закритим, щоб не образити братньої душі. Творимо речення думками в кольорах того, хто слухає або слухати буде. Нам здається, що ми свої, а коли заглянемо собі у вічі, там прочитаємо, що не свої ми собі люди. ■

Василь ШЛЯХТИЧ

АНАЛІТИКА

Підсумки закону про нацменшини: що в громадах думають про нього сьогодні

Караїми, роми та кашуби висловили свої думки щодо впливу закону про національні та етнічні меншини на їхні громади. Дискусію з нагоди 15-ліття закону організував 3 грудня Дім польсько-німецької співпраці та Маршалківське управління Опольського воєводства.

У зустрічі взяли участь: Маріола Абкович — голова Об'єднання польських караїмів, Анджей Лучак — представник Об'єднання польських ромів та Лукаш Гжендзицький — вісеголова Кашубсько-поморського товариства.

На думку лідерів, головна перевага закону — це врегулювання правового статусу меншин та забезпечення державної підтримки їхніх організацій. Анджей Лучак зауважив, що документ посприяв інтеграції ромської громади. У випадку кашубів можна говорити про підвищення престижу мови, відколи з'явилася можливість вживати її у самоврядних установах та на показниках із назвами населених пунктів. Тоді, наприклад, представники старшого покоління усвідомили, що кашубську можна використовувати у публічному просторі, а не лише під час спілкування з родичами чи друзями.

Як відомо, відповідно до закону створили також Спільну комісію уряду та нацменшин. Цей орган, як підкреслила Маріола Абкович, дозволяє доносити своє бачення проблем до чиновників та спільно шукати рішення. Окремі міністерства мають різні політики щодо меншин, але у межах комісії їх можна переглядати. Це наступна перевага, на яку вказав Лукаш Гжендзицький. Водночас, на його думку, проблему становить доволі часта зміна службовців — не лише у результаті виборів, але й упродовж каденції однієї правлячої команди. Нові люди завжди потребують часу на вивчення проблематики. Не раз їм доводилося доводити слушність уже обговорених рішень. «Це послаблює значення комісії та державну політику щодо меншин», — відзначив Лукаш Гжендзицький.

Він зауважив, що, хоч держава призначає мільйони злотих на освіту для

громад, вона чомусь не може знайти коштів на створення спеціалізованих філологічних факультетів. Завдяки окремій програмі, їхні випускники ставали би не лише мовознавцями, але й мали би більше компетенцій для лідерських позицій у своїх спільнотах.

Якби у владних колах почали би працювати над оновленням закону, то, на думку Маріоли Абкович, насамперед, треба було би зайнятися питанням меншинних культурних установ. Про необхідність їх створення говорять роками. Такі відомства з постійним бюджетом, без потреби щорічного подання заяв на дотації, забезпечили би стабільність і вищу ефективність роботи. Варто також було би полегшити формальні вимоги для встановлення показників із назвами населених пунктів. Їхнє розміщення підвищує значення не лише місцевих громад, але й туристичну привабливість регіонів.

Учасників дискусії попросили також оцінити можливість надання правового статусу меншини сілезцям.

Лідери — не проти цього, але, як вони зауважили, це питання до політиків, зокрема до уряду, Сейму, Сенату та президента. Це вони вирішують такі питання, тож це їх сілезці мають переконувати. Представники громад також погодилися з тим, що в межах Європейського Союзу варто спробувати уніфікувати права нацменшин, хоча це може бути складно з огляду на особливості різних держав. Проблему добре ілюструють дані щодо ромського населення: в одних країнах це кілька тисяч, в інших — понад два мільйони. Проте, хоч якась робота у цьому напрямі — бажана, бо, як зауважив Лукаш Гжендзицький, ЄС прописав права меншин у своїх нормах «доволі м'яко». Коли до євроспільноти востаннє приймали нові держави, їх просили всього-на-всього не дискримінувати меншини.

Нагадаємо, що аналогічну підсумкову зустріч Дім польсько-німецької співпраці та Маршалківське управління Опольського воєводства організували у червні. Тоді у ній взяв участь представник нашої громади Григорій Купріянович — співголова Спільної комісії уряду та нацменшин. ■

Григорій СПОДАРИК

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Оголошено дату хіротонії
нового єпископа у Польщі

Оприлюднено офіційне повідомлення Української греко-католицької церкви у Польщі щодо дати єпископської хіротонії та інтронізації нового ольштинсько-гданського єпископа о. Аркадія Трохановського. «Інформуємо, що висвячення нового єпископа (хіротонія) та чин інтронізації єпископа Аркадія Трохановського відбудуться 23 січня 2021 року о 10:00 у катедральному соборі Покрови Пресвятої Богородиці (вул. Любельська 12, м. Ольштин, Вармінсько-Мазурське воєводство)», — йдеться у повідомленні, затверджену перемисько-варшавським архієпископом і митрополитом владикою Євгеном Поповичем.

Нагадаємо, що рішення про новий адміністративний поділ УГКЦ у Польщі папа Франциск оголосив 25 листопада. Слід додати, що уже працює сайт нової Ольштинсько-Гданської єпархії за адресою cerkiew.eu

Онлайн-Ватра до 30-ліття
відродження Пласту у Польщі

Пласт — українська скаутська організація в Польщі у межах відзначення ювілею організовує Ватру онлайн. «Разом із тими, хто пластує, пластував або просто мав контакт з Пластом, ми раді будемо весело провести час!», — заохочують організатори до участі у події. Виртуальна Ватра відбудеться 20 грудня (початок о 18:00). Зустріч пройде на платформі Zoom

Пластуни просять зацікавлених участю в заході заповнити коротку анкету, щоб організатори могли вислати посилання на онлайн-зустріч. Анкету можна знайти на фейсбук-сторінці «Пласт Польща».

Нагадаємо, що з нагоди свого ювілею пластуни створили у фейсбуці сторінку «30-ліття відродження Пласту в Польщі» / «30-lecie odrodzenia Plastru w Polsce». На ній та в інстаграмі можна ділитися своїми спогадами про пластування, публікуючи власні світлинки з пластових заходів з хештегами #trymaivohon, #plastpl30. До річниці організації створено теж сторінку plast30.pl.

Майстер-класи для дітей
та молоді на Підляшші

Фото з фейсбук-сторінки СУП

10 грудня у селі Добровода на Підляшші відбулися майстер-класи з народної творчості для дітей та молоді «Від джерел» (пл. — «U źródeł»). Зустріч з історією та культурою Підляшшя та технікою ткацтва вела Ніна Явдосюк та її дочка Ірина. Українки розповідали про побудову ткацького верстата та показували молоді як ткати. Тижнем раніше відбулися майстер-класи з виготовлення святкових прикрас для молодшої групи ансамблю «Гілочка» з Черемхи. Діти робили ланцюжки з соломи, паперу та прикраси для колядної зірки. Учасники майстер-класів з огляду на пандемію працювали у невеликих групах по 3-5 осіб. Те, як колись у підляських селах робили різдвяні прикраси з соломи, можна подивитися у відео вчительки української мови Ірини Вищенко з Черемхи, що розміщено на фейсбук-сторінці Союзу українців Підляшшя (СУП).

Події в межах проєкту майстер-класів з народної творчості для дітей та молоді «Від джерел» реалізував СУП.

Купи календар і підтримай тих,
хто відновлює українські пам'ятники

Товариство «Магурич» видало календар на 2021 рік. Над ним попрацював український дизайнер з Ольштина Андрій Філь. Саме у новому році організація, яка ремонтує в основному українські цвинтарі на території Польщі, буде відзначати своє 35-ліття.

«Це, однак, несамоовито. Той факт, що ми так багато працюємо над тим, що насправді не закінчується. Не менш чудово, що ця діяльність відбувається значною мірою завдяки великій групі людей доброї волі, які підтримують нас. Календар на 2021 рік буде доступним у нас в обмін на пожертву на нашу статутну діяльність», — можна прочитати на фейсбук-сторінці організації.

Календар «Магурич» на 2021 рік можна отримати, якщо пожертвуєте на статутні цілі організації не менше 60 злотих.

Виплати з позначкою (tytuł wpłaty)
DAROWIZNA NA DZIAŁALNOŚĆ STATUTOWĄ K
слід внести на рахунок:

Stowarzyszenia Magurycz w PKO BP

52 1020 1026 0000 1102 0118 9554

Kod BIC (Swift): BPKOPLPW

Якщо хтось хоче отримати більше одного календаря, треба у заголовку (tytuł wpłaty) додати відповідну цифру після букви «K» і помножити пожертву на кількість бажаних примірників. Більше інформації на фейсбук-сторінці Товариства (Stowarzyszenie Magurycz).

Про учнів перемиської «шашкевичівки»
на громадському телебаченні

Фото скріншот з передачі

5 грудня на каналі «TVPI» у релігійній програмі «Studio Raban» можна було подивитися сюжет про українську школу ім. Маркіяна Шашкевича у Перемішлі. Як зазначалося на початку сюжету, це школа, у якій учні «попри різницю живуть у приязні». У програмі молоді з «шашкевичівки» та педагоги розповідали не лише про історію школи та навчання, а теж про уроки релігії та учнів школи різних віровизнань. Розмова стосувалася теж церкви, святкування Різдва.

Моментами створювалося враження, що автори передачі не дуже усвідомлюють, що учні школи — це представники меншин, які живуть у Польщі від народження. Серед питань до учнів були: «Важко вам навчитися польської мови та говорити нею?», «На свята лишаєшся у Польщі чи їдеш в Україну?».

Ведучі питали теж, чи з огляду на свою національність молоді зустрічається з мовою ненависті на вулиці.

— Так. Часто, коли ідемо на вулиці у вишиванках чи говоримо українською, люди косо дивляться на нас, і відчуваємо себе як мавпи у зоопарку.

— Вас обзивають? — питає ведучий.

— Так, бандерівцями. Але намагаємося не звертати на це уваги, — відповідає одна зі співрозмовниць.

Програму, у якій показали перемиську «шашкевичівку», можна подивитися на сайті телебачення (vod.tvp.pl) у програмі «Studio Raban» за 5 грудня.

П'ятеро перекладачів з української
на польську претендують на премію
«Drahomán Prize-2020»

У цьому році на премію номіновано 27 осіб, найбільше серед них перекладачів, які перекладають з української на англійську та польську мови. Також у списку перекладачі на німецьку, італійську, французьку, португальську, чеську, сербську, болгарську, македонську, грецьку та арабську мови. Про це повідомляє Український інститут книги.

Заявки надійшли з 14 країн, серед яких — Німеччина, Франція, Велика Британія, Польща, Чехія, Італія, Сербія, Греція, Болгарія, Північна Македонія, США, Австралія, Бразилія, Ліван.

Серед перекладачів з української на польську, що увійшли до списку, є: двічі номінований Марцін Гачковський за переклади книжок Тані Малярчук «Забуття» та Василя Стуса «Веселий цвинтар», Богдан Задура за переклад книжки Наталки Сняданко «Фрау Мюллер не налаштована платити більше», Анета Камінська за переклад книжки Василя Голобородька «Веселка на стіні», колишня редакторка «Нашого слова» Анна Коженювська-Бігун за переклад книжки «Сучасна українська драматургія. Від Адо Я», а також Катажина Котинська за переклад книжки Вікторії Амеліної «Дім для Дома».

Премія «Drahomán Prize» була заснована Українським інститутом, Українським ПЕН та Українським інститутом книги 2020 року з метою підтримати та відзначити перекладачів з української на мови світу. Відзнака вручається за високу перекладацьку майстерність та внесок у промоцію української літератури за кордоном.

За умовами премії, короткий список фіналістів буде опублікований не пізніше 15 березня 2021 року.

Ім'я лауреата оголосять під час урочистої церемонії в Києві, яка відбудеться у квітні наступного року.

Лауреат премії отримає статуетку, виготовлену відомим українським скульптором, грошову винагороду в розмірі 2000 євро, а також додаткові можливості для роботи та промоції своєї творчості від Українського інституту та Українського інституту книги (участь у перекладацьких резиденціях, закордонних ярмарках та фестивалях).

До складу капітули премії 2020 року входять: Андрій Курков — письменник, президент Українського ПЕН, Володимир Шейко — генеральний директор Українського інституту, Олександра Коваль — директорка Українського інституту книги, Оля Гнатюк — українознавчиня, перекладачка, віцепрезидентка Українського ПЕН, Остап Сливинський — поет та перекладач, Валентина Стукалова — менеджерка книжкових та інтелектуальних проєктів Французького інституту, Наталія Іваничук — перекладачка, Юрій Прохасько — перекладач, Марко-Роберт Стех — український і канадський літературознавець, письменник.

Авіаперевізник Wizz Air знов запусає
рейси з Польщі в Україну

«Wizz Air відновлює у грудні польоти з Польщі, зокрема до таких міст: Бергамо (Італія) із Гданська, Біллунн (Данія) з Кракова, Тенерифе (Іспанія) з Катовиць, Львів (Україна) з Вроцлава та Лісабон (Португалія) з Варшави», — повідомив угорський перевізник, який нагадав, що ним були введені додаткові процедури у сфері гігієни, які допоможуть дотримуватися соціальної дистанції під час підйому на борт і покращити чистоту в літаку.

«Пасажири повинні проходити оформлення електронним способом і онлайн сплачувати за послуги (зокрема, за додатковий багаж), щоби мінімізувати зайвий фізичний контакт на летовищі. З метою якомога більше обмежити поширення інфекційних хвороб просимо пасажирів дотримуватися нових правил щодо соціальної дистанції як під час підйому, так і спуску з борта», — наголосив у компанії. Авіакомпанія повідомила, що на борту екіпаж і пасажири зобов'язані носити маски під час польоту.

Три роки ув'язнення за участь
у боях на Донбасі

Верховний суд у Празі (Чехія) змінив вирок для громадянина Чехії Павела Кафки за участь у збройному конфлікті на території України з умовного на реальний термін. Про це повідомив на своїй фейсбук-сторінці посол України в Чехії Євген Перебийніс.

«І ось 3 грудня справу розглянула апеляційна інстанція — празький Верховний суд. Результат — вирок змінено з умовного на реальний! І вирок — остаточний. Тепер П. Кафка матиме три роки у в'язниці, щоб подумати, чи справді цей «руський мір» був того вартий», — написав український дипломат, який додає, що досі були лише умовні вирокі. «Таких «героїв» у Чехії ще кілька десятків. Більшість з них продовжують переховуватися на Донбасі», — повідомляє Євген Перебийніс.

Павел Кафка у 2015 і 2016 роках служив в лавах армії так званої «Донецької народної республіки». За даними звинувачення, Кафка пройшов спеціальну підготовку в танковому підрозділі, а пізніше служив як стрілок і водій. Спочатку обвинувачення вимагало засудити Кафку до 12 років позбавлення волі за тероризм.

Павел Кафка не визнав себе винним в участі в збройному конфлікті на боці бойовиків і заявляв, що відправився на Донбас з метою надання допомоги людям без даху над головою або роботи в лікарні.

У липні цього року крайовий суд міста Ческе Будейовіце засудив Кафку за «участь в організованому злочинному угрупованні до трьох років умовного покарання з відстрочкою на п'ять років», після чого і прокурор, і сам підсудний подали апеляції.

Портал Defenc24 подав восени інформацію, що на боці проросійських сепаратистів на Донбасі на сході України воюють найманці з-понад 30 країн, включаючи Францію, Іспанію та навіть Чилі. Серед таких осіб, що з 2014 року брали участь у війні на Донбасі (з обох боків), були теж громадяни Польщі. У справах декількох поляків, які воювали на боці сепаратистів, відбулося слідство. Відповідно до законодавства, громадянин Польщі, який служить «в іноземній армії або в іноземній військовій організації, підлягає позбавленню волі від 3 місяців до 5 років».

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

Ініціатива Тримор'я існує вже п'ять років – але без України

П'ять років тому з ініціативи президентів Польщі Анджея Дуди та Хорватії Колінди Грабар-Кітарович була створена група Тримор'я. Це ініціатива 12 держав між Балтійським, Чорним та Азовським морями, колись підпорядкованих Москві, а зараз членів Європейського Союзу.

Тримор'я має зміцнювати економічний розвиток його членів та сприяти подоланню інфраструктурної відсталості від країн Західної Європи. Тому головна інвестиційна ставка робиться на покращення логістичних зв'язків між державами регіону через розвиток мережі залізничних та автомобільних шляхів. Наступна мета – це зміцнення енергетичної безпеки і незалежності від поставок енергоресурсів з Росії. Тому важливим є будівництво газопроводів та інтерконекторів, які дозволяють транспортувати газ у різних напрямках. Серед пріоритетів є також діджиталізація, зокрема розвиток швидкісної мережі Інтернет.

У 2019 році був створений Інвестиційний фонд Тримор'я. Зараз його вартість становить близько 1 млрд євро. Ініціатори планують незабаром зібрати кошти у розмірі 3-5 млрд євро. Також з боку США з'явилася готовність вкласти у ініціативу 1 млрд дол. у вигляді інвестицій, пов'язаних з енергетикою. Актуальні головні проекти Тримор'я – це шосе «Via Carpathia», що з'єднає Клайпеду в Литві та Салоніки у Греції, і сполучення трубопроводу для скрапленого газу з морськими терміналами Польщі та Хорватії. Держави Тримор'я хочуть реалізувати разом близько 80 проектів, вартістю понад 22 млрд євро, тож зібраний досі 1 мільярд – це тільки скромний початок.

В 2016 році запрошення на перший саміт Тримор'я у Дубровнику отримала й Україна, але не вислала офіційної делегації. Тоді Київ після початку російської агресії зосередився на розвитку відносин з Берліном та Парижем, шукаючи підтримки головних гравців у ЄС. В результаті на другий саміт у Варшаві за участю тодішнього президента США Дональда Трампа Україну вже не запросили. Українські експерти цей факт оцінили дуже критично. Крім

цього, серед тодішніх представників української влади панувало переконання, що ініціатива у зв'язку з агресивною поведінкою Москви повинна мати сильний безпековий характер, що саме без України та Грузії є неможливим. В цьому контексті українську сторону додатково розчарували заяви про те, що пріоритетами Тримор'я є інфраструктурне співробітництво та взаємна підтримка прийнятих в останні роки членів ЄС.

Після зміни влади над Дніпром президент Володимир Зеленський кілька разів говорив про бажання співпрацювати з Тримор'ям, але Київ повідомили, що ініціатива об'єднує тільки країни ЄС, тож поки що не існує можливості залучити туди Україну. Водночас експерти відзначають, що Україна попри свої декларації не представляє проєкти можливого співробітництва. Підкреслюється, що з огляду на характер Тримор'я, шансом для України може бути енергетичне співробітництво, зокрема постачання газу. «Домашнім завданням» для Києва називають аналіз усіх проєктів Тримор'я і відбір тих, що можуть принести користь Україні. Що не менш важливо, партнер ініціативи повинен бути готовим викласти гроші на спільні інвестиції.

Експерти зауважують, що після нещодавнього саміту Тримор'я в Таллінні знов не було жодного офіційного повідомлення щодо України. На думку польського публіциста Ежи Таргальського, це означає, що сприяння Польщі не вистачило на подолання опору інших країн-членів. Ще один експерт Павел Коваль прямо говорить, що це «болісна перевірка поглядів наших партнерів». Він вважає, що аргументи типу «Тримор'я тільки для членів ЄС» – фальшиві. Насправді йдеться про намагання не дратувати Росію і не ризикувати своїми інтересами з нею.

Павел Коваль впевнений, що Тримор'я не загрожує єдності ЄС, і, розвиваючи мережу доріг чи енергетичне співробітництво, може бути корисним усій спільноті, а не лише партнерам ініціативи. Головне, на його думку, це зосередитися на конкретних діях, а не на побудові якоїсь «міжморської ідентичності», якої просто не існує.

Політолог Пйотр Байда в нещодавній дискусії «Ініціатива Тримор'я і її зовнішнє оточення» зауважив, що це відповідь країн нашого регіону на периферійний статус в межах ЄС. Це бажання бути чимось більшим, ніж джерело дешевої робочої сили та ринок постачання товарів і послуг для «старих» держав ЄС. Він згадує, що найсильніша в ЄС Німеччина спочатку цю ініціативу повністю ігнорувала, але в останні роки приєдналася у статусі спостерігача. Напевно, на це вплинуло зацікавлення проєктом з боку США. Байда водночас переконує, що статус Німеччини не повинен змінюватися. «Це ключ до того, щоби центрально-європейські держави могли вільніше вести свої політичні дії», – відзначив Пйотр Байда. Він підкреслив також, що США увійшли в цей проєкт, щоби заблокувати активність Китаю в цьому регіоні. Інший учасник дискусії, експерт з питань міжнародних відносин Гжегож Кучинський стверджує, що Тримор'я заважає стратегічним цілям Росії, яка намагається розбити єдність в ЄС і нашкодити співробітництву з США. Москві, напевно, заважатимуть інвестиції в енергетику. «Розбудова газових чи енергетичних сполучень з півдня на північ суперечить тому, що росіяни будували впродовж десятиліть», – відзначив Гжегож Кучинський. Тому, на його думку, Москва для критики Тримор'я, напевно, використовуватиме в окремих державах своїх прихильників серед актуальної влади або тієї, яка з'явиться після наступних виборів.

Кучинський також згадує США – на його думку, якщо нова президентська адміністрація буде серйозно ставитися до питання дотримання правових норм в Росії та протидії її агресії, то такі ініціативи, як Тримор'я, вочевидь, будуть підтримуватися.

Фінансово у Тримор'я поки що найбільше вкладає Польща. Вона також є найбільшою державою ініціативи. Тому, як стверджує багато експертів, від Польщі у великій мірі залежить успішність цього проєкту. Для нього Варшава здобула і підтримку Дональда Трампа. Це чудово, однак цей президент США вже відходить зі свого посту, а в об'єднаній Європі добре пам'ятають його економічний егоїзм та критику НАТО. Офіційна Варшава, крім дружби з Трампом, уславилась і своїми конфліктами з ЄС, а особливо – постійною критикою Німеччини. Вона, хоч і претендує на місце лідера Тримор'я, але радше не є особливим авторитетом для інших членів. Лідер повинен мати також фінанси для підтримки цього лідерства, а зараз над Віслою не можуть похвалитися надмірною кількістю вільної готівки. І нарешті – не до кінця можна позбутися враження, що цією ініціативою польський лідер хоче побудувати якусь альтернативу для «старої» Європи в ім'я свого вже затертого лозунгу про вставання з колін. Але ініціатива без грошей з ЄС, в контрі до нього і під прицілом Москви, напевно, не має майбутнього. Новий американський президент Джо Байден і Європа мають також до правлячої партії «Право і Справедливість» питання щодо дотримання демократичних правил в державі. Отже, Польща мусить трохи постаратися, щоби Тримор'я залишилося в історії як насправді вартісний, корисний і привабливий проєкт. ■

Григорій СПОДАРИК

ГРОМАДА

Дистанційна молитва

Карантинні обмеження, пов'язані з пандемією коронавірусу, відчутні щодня, однак особливо – недільними ранками. Раніше ми у цей час ішли до церкви молитися Богу. Тепер можна, не переважаючи домашніх капців, з 8 години ранку дивитися службу на каналі «TVP Historia». Але це вже не те, що колись, бо дистанційна молитва трохи «несправжня», принаймні так кажуть наші закарпатські старожили.

Про те, як у Варшаві працює в цих умовах церковний хор, та як проводяться щонедільні зустрічі вірян, розповідає голова і член чоловічого хору Об'єднання українців у Польщі «Журавлі» – Лука Рейт.

Як живе церква зараз – і якою може бути її майбутнє

У церкві богослужіння відбуваються щонеділі. Аби у них могло брати участь

більше вірян, ми запровадили ще 4 літургії. Також із весни проводяться онлайн-трансляції о 9.00 та 18.00. Зрозуміло, що з огляду на карантин у служ-

бах бере участь менше людей, ніж зазвичай. Заняття з релігії та української мови так само частково перевели у дистанційний режим.

Парафіяльний хор також працює в особливому режимі. Оскільки зараз відбувається більше богослужінь, а наші хористи мають й інші обов'язки, вони не можуть брати участь у службах щонеділі. Тож ми ввели чергування: у кожній літургії беруть участь четверо співаків. Репетиції ж не проводяться. Утім, попри всі негаразди, наш колектив посів перше місце на фестивалі у Гайнівці-Білостоці в категорії парафіяльних хорів.

На жаль, ніхто з нас поки не думав, як виглядатиме ситуація, коли пандемія закінчиться. Сподіваємося, що все буде так, як колись. Однак, по-перше, люди вже звикли до того, що в неділю не треба виходити з дому, аби відвідати церкву. З іншого боку, українській громаді може бракувати цих молитов у місцевій спільноті, зустрічей віч-на-віч. Прагнення повернутися до цього

може бути стимулом, однак чи вирішальним? Досі саме це гуртувало наших вірян.

Ще одна цікавинка: приїжджі з України найчастіше приходять до церкви особисто, а наші варшав'яни віддають перевагу онлайн-трансляціям.

Нам треба буде наново відбудувати цей стан громади, який залишився у передпандемічних часах. Імовірно також, що людям почне бракувати концертів, фестивалів, адже для нас завжди був важливий контакт з живою музикою, виконавцями, а цього не передаси в онлайні. Церква ж була елементом національної традиції, особиста участь у літургії – частиною певного містичного досвіду. Цього також не можна відчутти на віддалі.

Про все це варто думати вже зараз, аби не опинитися ні з чим у постпандемічній дійсності. ■

Орест ЛОПАТА

Фото надано Лукою Рейтом

УКРАЇНА

Огляд тижня

**Мер-«бунтар»,
відсутній мер та мер,
який фактично
виграв втретє**

Хоча місцеві вибори стартували ще 25 жовтня, не у всіх місцевостях України вони закінчилися. Так, наприклад, у Броварах, що на Київщині, волевиявлення громадян у судовому порядку визнали недійсним, наступна дата їх проведення — аж січень 2021 року. В декількох містах відбувся другий тур виборів місцевих голів, явка була досить низькою, громадяни не виявляли поривів до революційних змін і здебільшого довірили владу попереднім міським очільникам. Так, переобралися: мер Києва Віталій Кличко, мер Львова Андрій Садовий, мер Дніпра Борис Філатов, мер Харкова Геннадій Кернес, мер Одеси Геннадій Труханов, мер Черкас Анатолій Бондаренко тощо.

Що цікаво, після переобрання черкаський мер одразу вибачився перед Володимиром Зеленським, із яким конфліктував увесь передвиборчий період, зокрема, відмовляючись закривати місто на коронавірусний локдаун. Його відео зі сміливими і навіть зухвалими зверненнями до президента швидко стали популярними, Зеленський же зі свого боку називав Бондаренка «бандитом» і погрожував кримінальними справами. Бондаренко тоді навіть звернувся до Печерського районного суду Києва з позовом проти президента про захист честі та гідності і просив суд стягнути з нього 1 гривню за моральну шкоду — проте програв справу. Зараз же черкаський мер каже, що він «гаряча людина» та закликає Зеленського «спільно працювати на Україну».

Небуденна ситуація склалася у Харкові — переобраний мер Геннадій Кернес не з'являється у місті вже більше трьох місяців. Перша сесія міської ради, де він мав прийняти присягу, вже відбулася без нього. Сам Кернес перебуває у Німеччині, в клініці «Шаріте», куди його транспортували з діагнозом двостороннє запалення легень, викликане COVID-19. Повідомлялося про кому та інсульт харківського міського голови, а нещодавно у нього відмовили нирки, тож зараз він перебуває на гемодіалізі. Незважаючи на все це, у міській раді Харкова повідомляють, що Кернес є чинним міським головою, його присяга дійсна з часу першого терміну на посаді, і він незабаром повернеться до своїх обов'язків.

У Кривому Розі, рідному місті президента Володимира Зеленського, 6 грудня пройшов другий тур виборів місцевого голови. У виборчих перегонах конкурентами були: кандидат від президентської партії «Слуга народу» Дмитро Шевчик і представник партії «Опозиційна платформа — За життя» Костянтин Павлов. Незважаючи на те, що за кілька днів до другого туру президент Зеленський записав мотивуюче відео, в якому закликав містян «обрати мера, на якого заслуговує Кривий Ріг» (натякаючи на свого кандидата), перемогу отримав представник від «ОПЗЖ». Розрив між кандидатами становив більше 15%. Голосувати за Павлова агітував Юрій Вілкул, який був мером Кривого Рогу вже двічі (2010-2020 роки), він явно перемагав у першому турі і став би очільником міста втретє,

але перед другим туром зняв свою кандидатуру з виборів, мотивуючи своє рішення станом здоров'я і поважним віком (Юрію Вілкулу 71 рік), а також тиском з боку центральної влади. Але позаяк Павлов є людиною Вілкула — він все ж зберіг свій вплив у Кривому Розі, натомість Володимирові Зеленському не вистачило авторитету і рейтингу просунути свого кандидата.

**«Зимові канікули
заради безпеки»**

Через коронавірусну загрозу український уряд вирішив ввести в країні локдаун з 8 по 24 січня.

В межах посилення карантину кафе, ресторанам та барам заборонять приймати відвідувачів, проте вони зможуть працювати на виніс, також буде дозволена доставка. Закриють магазини з непродовольчими товарами, кінотеатри, фітнес-клуби, театри. Натомість зможуть працювати магазини з продуктами, товарами особистої гігієни та побутової хімії, а також аптеки, ветеринарні магазини, банки, готелі, поштові оператори. Крім цього, на карантин відправлять заклади освіти, у той же час дитячі садки працюватимуть. Також у цей період заборонять проведення розважальних, спортивних, культурних та інших масових заходів. Громадський транспорт працюватиме з обмеженнями, які діяли в «помаранчевій» зоні карантину. Подібні правила працювали в країні і під час так званого карантину вихідного дня, тобто у суботу та неділю.

На відміну від Польщі, перебувати на вулиці в Україні дозволено без масок, натомість їх наявність вимагають у закритих громадських приміщеннях. За відсутність захисної маски передбачений штраф.

В українському уряді вважають, що карантин вихідного дня і штрафи частково подіяли і стримали захворюваність, проте недостатньо, тому і було прийнято рішення про сіневий локдаун. Як і в Польщі, до уряду лунають претензії, що зниження офіційного рівня захворюваності викликане меншою кількістю тестів. Максим Степанов, голова Міністерства охорони здоров'я, пояснює такий рівень тестування тим, що люди не звертаються до медичних служб. У той же час він обіцяє довести кількість проведених тестів до 1 мільйона на місяць, причому тестувати збираються людей з будь-якими ознаками респіраторного захворювання, незалежно від того, чи відповідає симптоматика коронавірусній хворобі, а також контактних осіб.

Вакцинацію від коронавірусу в Україні можуть почати вже з 1 березня. Саме тоді, відповідно до домовленостей із COVAX, Україна безкоштовно отримає 8 млн доз вакцини. Цією кількістю планується вакцинувати 4 млн осіб, бо препарат вводиться два рази. Пріоритетними групами, які отримають щеплення, будуть медики, освітяни, військові, люди із супутніми хворобами. Також на закупівлю вакцини, за словами голови комітету Верховної Ради з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування Михайла Радучького, в бюджеті закладено 2,6 млрд грн.

Але до весни ще треба почекати, тож основну надію урядовці покладають

на локдаун, який назвали «зимовими канікулами заради безпеки». Позаяк з 2017 року 25 грудня (римо-католицьке Різдво) в Україні визначено вихідним, в період до 31 грудня українці воліють всі справи вирішувати вже «після свят», 1-3 січня мають вихідні (Новий рік), потім ще 7-10 січня (греко-католицьке та православне Різдво), а локдаун заплановано з 8 по 24 січня, то країна вже ось-ось зануриться у дійсно дуже довгі «зимові канікули».

**Пустий бюджет України
врятували 600 млн євро
з ЄС**

В листопаді український уряд зіткнувся з повномасштабною бюджетною кризою, причиною якої стали проблеми у співпраці з Міжнародним валютним фондом, а конкретно — недостатній прогрес з боку України у виконанні програми МВФ та постійні кризи (через незалежність Нацбанку, антикорупційних органів, рішень Конституційного суду). Внаслідок цього МВФ так і не почав місію для перегляду програми, і Україна не отримала очікуваний транш позики. Ці ж кризи відклали і отримання Україною першого траншу нової програми макроекономічної допомоги від ЄС. Через нестачу коштів уряд був змушений блокувати частину видатків. В грудні ситуація значно погіршилася.

Проте 9 грудня Євросоюз таки виділив Україні перший транш у 623 мільйона євро макрофінансової допомоги. Цей кредит має піти на підтримку платіжного балансу країни. Гроші прийшли в межах програми, спрямованої на подолання соціально-економічних наслідків пандемії COVID-19. Перший транш не прив'язаний до виконання якихось політичних умов. Проте виділення другого залежатиме від виконання восьми умов, прописаних у Меморандумі про взаєморозуміння, який Україна ратифікувала у вересні. Сюди входять заходи у сфері управління публічними фінансами, боротьби з корупцією, покращення бізнесклімату та управління державними підприємствами.

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль також заявив, що Україна очікує повідомлення про початок місії МВФ та виділення найближчим часом другого траншу у межах програми stand-by.

▲ Володимир Путін

**Зеленський зазирнув
в очі Путіна
і побачив там ілюзію**

Рік тому, 9 грудня 2019-го, у Парижі відбувся перший з 2016 року саміт у нормандському форматі, зокрема за

участі президента України Володимира Зеленського та Росії Володимира Путіна. Учасники зустрічі підтримали рішення про припинення вогню, обмін полоненими у форматі «всіх на всіх» до 31 грудня, допуск Червоного Хреста до всіх утримуваних осіб, розведення військ на трьох ділянках, розширення мандата спостерігачів від ОБСЄ та продовження розмінування територій. Зеленський тоді казав, що побачив в очах Путіна бажання закінчити війну, і взагалі був налаштований оптимістично. На випробування стратегії домовленостей з Путіним президент України планував витратити рік, а якщо би перемовини не мали успіху, обіцяв «перейти до плану Б».

Наступна зустріч лідерів України, Франції, Німеччини і Росії була запланована на квітень 2020 року, але так і не відбулася. 11 вересня в Берліні зустрілися лише політичні радники лідерів нормандської четвірки. За словами керівника Офісу президента Андрія Єрмака, головним досягненням зустрічі тоді стало узгодження продовження дотримання перемир'я на Донбасі. Також останнім часом практично не дає результатів робота Тристоронньої контактної групи, яка стала основним майданчиком для перемовин на противагу нормандському формату.

Через рік після саміту у Парижі Володимир Зеленський заявив, що прогресу в реалізації домовленостей немає через неконструктивну позицію росіян. «Активність України в процесі переговорів показала всьому світу і, головне, мешканцям на Донбасі, що саме ми зацікавлені в мирі, а Росія блокує виконання домовленостей», — сказав український президент.

За його словами, Україна неодноразово сигналізувала про готовність до подальшого розведення військ, розмінування нових ділянок і обміну полоненими. Зусилля Києва та намагання встановити мир на Донбасі відзначають і партнери України по нормандському формату. Проте позиція Кремля розвіює ілюзії у найзатятіших оптимістів. Позиція Росії за минулий рік абсолютно не змінилася, вона не відмовилася від жодного зі своїх ультиматумів, включно з вимогою внести зміни до Конституції України та закріпити особливий статус Донбасу. Москві діалог з президентом України цікавий лише з точки зору можливості отримання нових поступок. Однак

▲ Володимир Зеленський

після того, як Кремль остаточно переконався у неготовності Володимира Зеленського, як і його попередника Петра Порошенка, порушувати «червоні лінії», перемовини зайшли у глухий кут.

Тетяна ДАНЮЧЕНКО
Фото з Вікіпедії

ГРОМАДА

Стовпові каплички
при виїзді з Гайнівки

Стовпові каплички – призабуті пам'ятки матеріальної культури Підляшшя

Мандруючи Північним Підляшшям, варто звернути увагу на стовпові каплички – цікаві споруди у вигляді дерев'яного стовпа з ліхтариком та хрестиком зверху. На жаль, вони поволі зникають з краєвиду тамтешніх сіл.

У місцях компактного проживання українського православного населення ці каплички здаються доволі незвичними пам'ятками, оскільки вони асоціюються радше з польськими католицькими звичаями. Дійсно, вони з'явилися на Північному Підляшші під впливом західної традиції в часи Уніатської церкви. І, хоча унію ліквідували на цій території 1839 року, місцеве – знову православне – населення і надалі споруджувало культові стовпчики. Ті, що дійшли до наших днів, – це пам'ятки переважно з другої половини XIX та початку XX століття.

Попри те, що стовпові каплички більше пов'язані з католицькою традицією, їхнє походження, ймовірно, ще дохристиянське. Про язичницькі культові стовпи згадував відомий київський літописець Нестор у IX столітті, описуючи похоронні звичаї руських племен: «А коли хто помирав, творили над ним тризну, опісля робили вогнище велике, і клали на вогнище померлого [в колоді] – і спалювали. Потім збирали кості, вкладали в невеликий посуд і виставляли на стовпі на путях, як то роблять в'ятичі і зараз».

Зараз на Північному Підляшші нарахується близько 30 стовпових кап-

личок. Таку кількість наводить товариство «Спадщина Підляшшя». Воно єдине кільканадцять років тому провело інвентаризацію цих дещо призабутих культових споруд.

Дерев'яні каплички знаходяться переважно за селами, на роздоріжжях та цвинтарях. Або й посеред населених пунктів – неподалік від церкви чи біля житлових будинків. Це, ймовірно, давні місця одкровення, про які не пам'ятають зараз навіть найстарші місцеві жителі.

Підляські каплички найчастіше дуже прості: на дерев'яному стовпі встановлений ліхтарик зі склом, у середині якого – іконка зі святим, Божою Матір'ю з дитятком або розп'яттям, рідше – фігура святого, Ісуса Христа або навіть Яна Непомуцена. Увінчує споруду витончений хрестик ковальської роботи.

Стовпові каплички можуть стояти й окремо, і по кілька поруч – як, наприклад, біля містечка Гайнівки, де вони встановлені за огорожею разом із кам'яним хрестом. Часто каплички, споруджені поряд із дерев'яними хрестами на перехрестях доріг або відразу за селом, є місцями релігійного культу, передусім – похоронних ритуалів. Тут померлий прощається з селом.

На жаль, у Реєстрі пам'яток старовини Підляського воєводства та у Воєводському списку пам'яток важко знайти хоч одну стовпову капличку з території між Бугом і Нарвою. Це може викликати здивування, адже цим спорудам – понад сто років. Але найчастіше вони покинуті напризволяще, ніхто ними не цікавиться і не займається.

Буває, що відновлення таких пам'яток ініціюють та проводять місцеві парафії або жителі села, проте не завжди результат є вдалим. Це видно на прикладі стовпової каплички з 1920-х років у Кленіках у гміні Чижі. Її відремонтували, але навряд чи цей ремонт передає характер і стиль скромної сільської культової споруди.

Як приклад вдалої ініціативи можна навести реконструкцію знищеної стовпової каплички з 1861 року в Сацях – селі у гміні Нарва у «Країні відкритих

віконниць». До цього долучилися місцеві мешканці, завдяки чому вдалося відтворити знищену пам'ятку підляського минулого.

Варто згадати також про інший важливий проєкт – спорудження нової стовпової каплички в музеї під відкритим небом «Загорода» в Козликах над Нарвою. Ініціатори акції, Товариство друзів скансену в Козликах, вирішили, що буде вона присвячена Володимирові Великому – Хрестителю України-Русі. Щороку наприкінці липня біля цієї пам'ятки відбуваються вчистості на честь Рівноапостольного князя Володимира Великого: молебень та культурний захід, поєднаний із дружньою зустріччю підляських українців.

▲ Нова капличка у «Загороді» в Козликах над Нарвою

На жаль, такі ініціативи – поодинокі. Найчастіше ніхто не цікавиться стовповими капличками, тому вони й досі залишаються одним із найменш досліджених та описаних явищ підляського минулого. Важко говорити про якусь комплексну охорону цих споруд. Шкода, бо вони дуже гарно і природно вписуються у краєвид традиційного підляського села. ■

Людмила ЛАБОВИЧ
Фото авторки статті

«Гданські біографії» – онлайн

28 та 29 листопада вже 17-й раз поспіль пройшли Дні національних меншин у Гданську. В цьому році, у зв'язку з епідеміологічною ситуацією, фестиваль відбувся в онлайн-форматі, наживо – у Театрі Мініатюра. Головною метою фестивалю є представлення різноманіття та культурного багатства національних меншин, які живуть у місті.

Особливістю цьогорічних «Гданських біографій» була можливість познайомитися не тільки з творчістю ансамблів, які виступали на сцені, а також із представниками об'єднань національних меншин. Перед виступом кожного гурту глядач знайомився з історією спільноти, відкривав цікаві факти, людей, розширював свій світогляд. Розмови вела відома публіцистка і журналістка Анна Собецька.

Саме такою дискусійною частиною відкрилися цьогорічні Дні національних меншин. Голова Білоруського культурного об'єднання «Хатка», професорка Гданського університету Олена Глоговська відповідала на питання, пов'язані з історією утворення та діяльності її організації. Зокрема, у відповідь на «як нові, молоді білоруси у Гданську ідентифікують себе» вона сказала, що «це питання відваги та свідомості». Представляв білоруську культуру на заході сімейний ансамбль «Тріада». Цей колектив складається з трьох сестер та їхніх дітей. Вони виконали пісні а капела, почуті від мами та бабусь, тобто традиційний фольклор Північного Підляшшя.

Про Єврейське суспільно-культурне об'єднання говорив доктор Ярослав

Бальцевич, а шоу-програму під назвою «Цимес» представили актори з єдиного єврейського театру в Польщі та одного з двох в Європі (поряд з Державним єврейським театром в Бухаресті), де ставляться спектаклі на їдиш.

Представник Асоціації литовців в Польщі також познайомив глядачів з історією та діяльністю своєї організації. Цього року литовська капела «Клюмпе» не змогла приїхати, але передала відео. Цей гурт активно бере участь у куль-

турному житті, щорічно даючи близько 20 концертів в Польщі та Литві.

Другий день фестивалю розпочався зі знайомства з діяльністю Об'єднання німецької меншини в Гданську. Роланд Гау, голова об'єднання, розповів про діяльність спільноти в умовах сьогодення та представив глядачеві оркестр «Гросс Тухен». Цей колоритний гурт приїхав з міста Тухоме, що біля Битова. Репертуар гурту – це традиційні німецькі й кашубські пісні та мелодії Помор'я.

Однією із найбільших за кількістю нацменшин, які живуть в Гданську, є українці. Відповідь голови Поморського відділу ОУП Єлизавети Кременської на запитання «як живе українська громада в умовах пандемії?» лише підтвердила амбіції та масштаби діяльності громади. «Головною подією для нашої спільноти є щорічний музичний фес-

Оркестр «Гросс Тухен»
Фото – Пйотр Пендзішевський (Театр Мініатюра)

тиваль «JarmaRock Fest», який в цьому році буде представлений у форматі повноцінного музичного відео, – сказала вона. Презентація відбудеться вже 12 грудня. Також продовжує діяти відділ навчання української мови та культури при школі № 57 у Гданську у форматі онлайн. Завдяки художнім заняттям, ми проводимо різні події, Свято Миколая та багато іншого.

Єлизавета Кременська запросила на фестиваль ансамбль «Слов'янська душа». Цей польсько-українсько-білоруський колектив виконав найпопулярніші українські пісні як-от: «Ой, Марічка», «Водограй», «Червона рута», «Ой, у вишневому саду», «Рідна мати моя» та інші.

Виступи завершив представник татарської меншини Ольгерд Хазбієвич, голова спільноти мусульман в Гданську. Цікавим фактом у знайомстві з представниками татарської культури є те, що вони – етнічна, а не національна група, що розкриває інші коди культурної ідентифікації суспільства.

Наприкінці фестивалю виступили дітвора з гурту «Oriental Stars», який спеціалізується на танцях живота. Вони вразили глядача арабськими танцями з шовковими віялами, мечами та крилами.

17-й фестиваль «Гданські біографії» вкотре доводить, що інтеграція культур національних меншин відбувається незалежно від обставин, зокрема й епідеміологічних. Хоча в цьому році, на жаль, вперше фестиваль обійшовся без традиційної кулінарної бесіди та фізичної присутності публіки. ■

ГДАНЦАНКА

ПОДІЇ

Студентська дипломатія в дії

6 грудня відбулася студентська конференція «Дні України», організатором якої став Європейський науковий гурток, що діє на факультеті політології та журналістики Університету Марії Кюрі-Скłodовської (УМКС) в Любліні.

Головною темою конференції став Люблінський трикутник — нова платформа тристороннього співробітництва між Україною, Литвою та Польщею, яку створили у липні цього року. Її мета — посилити співпрацю між цими державами у економічній, політичній, військовій та культурній сферах. Крім того, у межах ініціативи Литва та Польща зобов'язалися сприяти євроатлантичній інтеграції України, а також підтримувати її суверенітет і територіальну цілісність.

«Ми хотіли розповісти не лише про ситуацію всередині України, але й показати нашу державу як важливого регіонального гравця, частину Європи. Саме тому ми побудували програму конференції довкола Люблінського трикутника», — розповідає Артем Ряса, координатор події та студент УМКС, що вчиться на напрямку «міжнародні відносини».

Для нього це вже четвертий подібний захід. Першим була дискусія «Три роки без Криму. Наслідки та висновки». Артем організував її ще на першому курсі. Подію підтримало не тільки керівництво факультету, але й місцеве генеральне консульство України. Це мотивувало хлопця вже наступного року провести повноцінну наукову конференцію, яка стала циклічною подією.

Цьогорічні «Дні України» для Артема особливі з кількох причин. По-перше, він організовує їх у новому статусі: нещодавно хлопець почав працювати секретарем-референтом у люблінському консульстві. По-друге, подія вперше проходила в онлайн-форматі.

«Проведення віртуальної конференції — це незвичний і цікавий досвід для нас. Ми очікували, що буде надзвичайно складно, проте особисто я втомився менше, ніж у минулі роки. Раніше треба було роздрукувати та розвісити плакати, зустріти гостей, підготувати приміщення. Зараз же всю подію я провів, сидючи за комп'ютером», — зазначив Артем Ряса.

Дам'ян Шацава

Хоча він і каже, що цьогоріч витратив менше сил на підготовку, програма заходу була досить насиченою.

Конференцію відкрили урочисті привітання ректора Університету Марії Кюрі-Скłodовської професора Радослава Домбровського та декана факультету політології та журналістики професора Войцеха Зентари. Після їхніх промов розпочалася дискусія «Люблінський трикутник: політичний союз чи символічний жест?». У ній взяли участь послы України та Литви — Андрій Дешиця та Едуардас Борісовас. Модерував подію директор Інституту політичних та адміністративних наук УМКС професор Марек Петрась. До заходу також мав долучитись директор Центру міжнародної співпраці Любліна Кшиштоф Становський, але він був відсутній через хворобу.

Спершу послы розповіли про історію створення Люблінського трикутника, зазначивши, що він не є початком тристоронньої співпраці, а лише її наступним етапом. Ба більше, на їхню думку, історія дружніх стосунків наших народів сягає корінням аж у

Артем Ряса

часи Речі Посполитої. Дипломати також обговорили завдання, які сьогодні стоять перед країнами трикутника. Серед пріоритетних напрямків співпраці: протидія російській загрозі, розвиток інфраструктури, наближення України до членства в ЄС та НАТО. Амбасадори не оминули увагою й події в Білорусі.

«Надзвичайно важливо показати Європі, що країни-сусіди зацікавлені у демократичному розвитку Білорусі. Зараз ми маємо не дуже добрі стосунки з нею. Однак ми говоримо про білоруський народ, його майбутнє та перспективи. Через близьке географічне положення Литва, Польща та Україна добре знають ситуацію в регіоні й можуть презентувати її на міжнародній арені краще, ніж інші держави», — підкреслив Андрій Дешиця

«Те, що зараз відбувається в Білорусі, може вплинути на весь європейський континент. Наші ж держави знаходяться на першій лінії цих подій. Отож, ми маємо спільний інтерес, щоб демократичні зміни в Білорусі пройшли якомога більш спокійно і ефективно як для

білоруського народу, так і для України, Литви та Польщі. Якщо так станеться, то, можливо, у майбутньому Люблінський трикутник перетвориться на чотирикутник», — додав Едуардас Борісовас.

Наступною гостею заходу була професорка Олександра Гнатюк — письменниця, українознавиця, що співпрацює з Польською академією наук та Києво-Могилянською академією. Зустріч з нею провів професор Валентин Балюк — директор Центру Східної Європи УМКС.

Розмова з дослідницею була присвячена формуванню ідентичності нашого народу. Зокрема, науковиця зауважила, що українська політична нація є багатокультурною і складається з різних етнічних груп, що поділяють спільні цінності. Своє твердження професорка проілюструвала прикладом із власного життя: «Я вже кілька років мешкаю в історичній частині Києва, на Подолі. На відстані двох кілометрів від мене розташовані культові споруди багатьох релігій та конфесій: синагога, молитовний дім ортодоксальних євреїв, мечеть, римокатолицький та греко-католицький костели, собори Православної церкви України та Православної церкви Московського патріархату. Це все не було збудовано нещодавно. Наприклад, мусульманський цвинтар, котрий також знаходиться недалеко від мого житла, був заснований ще у XVIII сторіччі. Ця різноманітність є для нас цінністю, якою ми можемо тішитись».

Фінальним акордом заходу стала студентська панель «Європа — наш спільний дім». У своїх рефератах майбутні дипломати висвітлили такі теми, як: українізація, євроінтеграція України, вплив ЄС на охорону навколишнього середовища, інформаційна війна та багато інших. Модерували захід доктор Дам'ян Шацава та професор Конрад Павловський.

На завершення конференції організатори проанонсували четверті «Дні України», що відбудуться наступного року. Переглянути запис цьогорічної події можна на ютуб-каналі факультету політології та журналістики УМКС. ■

Іван КИСЛОШУК

Фото надані організаторами

ЗАПИСКИ МІГРАНТКИ

Випадкова невинуватість

Перед тим, як почати розповідь про свою «велику міграцію», хочу поділитися передісторією. Думаю, що моя пригода почалася ще в Німеччині, де я пів року працювала фотографкою, вивчала мову і тішила себе думкою, що вже обрала країну й місто для подальшого життя. Але був один нюанс — я все відкладаю на останній момент. Так сталося і з моєю візою, яку треба було продовжити ще на 6 місяців безпосередньо у Німеччині. Але я пообіцяла собі зробити це після Різдвяних свят, які проведу в Україні, організувавши «канікули».

Отож, квиток куплено, речі зібрано — я вирушила назустріч батькам, друзям, колегам і викладачам. Спокійно залишивши більшу частину речей, не попрощавшись із німецькими товаришами (адже планувала повернутися за кілька тижнів), я сіла на літак рейсу «Франкфурт-на-Майні — Київ» і вже за кілька годин ступила на рідну землю, зробивши ковток свіжого українського повітря.

Минуло ще кілька безтурботних тижнів у провінційному місті Сміла. Сесія складена, диплом написаний, можна і повертатися до роботи — подумала я. Але в життя увірвалася пандемія коронавірусу і скоригувала плани в абсолютно інший бік. Як ви вже зрозуміли, нікуди я не полетіла, бо кордони були закриті, а термін дії візи добіг кінця — і вона так і залишилась непродовженою. До речі, те, що я залишила в Німеччині, й досі лежить в колись орендованій кімнаті, а доля цих речей вже відома — смітник.

Тож наступні дні, з початку карантину, — це глобальна депресія, яку я переживала досить важко, паралельно шукаючи роботу в Україні. На жаль, мої пошуки були марними, адже малий бізнес закривався, а у великих компаніях скорочували навіть цінних співробітників.

У той складний час я намагалася перелаштувати думки на позитив, шукаючи можливості розвитку себе як фотографа. Перебрала сотні вакансій, але на жоден запит не отримала позитивної

Фото надано Свою Кравчук

відповіді. Для «морального детоксу» я поїхала «шукати дзен» до Одеси. Біля моря, гортаючи стрічку інстаграму, я отримала повідомлення від чоловіка, який хотів познайомитися. Здавалося би, що тут такого? Та хіба я знала, що його «привіт» змінить моє життя?

Польща? Та не вигадуй

Спілкування з новим знайомим надихало мене, давало сили на те, аби ви-

тримати деградаційне сидіння вдома. Від дистанційного навчання нудило, очі боліли, але я тішила себе надією на швидке закінчення «онлайн-жаху». Моя віра у повернення до Німеччини згасала з кожною новиною про чергові закриття кордонів і зростання кількості хворих на коронавірус у світі.

Якогось дня мені написала колишня однокласниця й подруга, розповіла про своє життя у Польщі, про можливості, які дає ця країна. Але я поставилася до цього дуже скептично, адже вірила стереотипам, які мене геть не надихали — навіть на туристичну мандрівку. Проте, мені настільки остогидла провінція, безперспективне існування і марні пошуки роботи, що я попросила свого нового товариша зробити мені запрошення на робочу візу і вирішила усе ж поїхати до Польщі, аби зрушити з місця.

Із цього моменту і почалася морочка з документами, вирішення нових проблем і шлях до нових цілей і мрій. Щоправда, тоді я ще не знала, до чого це призведе, з чим мені доведеться зіштовхнутися і чого це вартуватиме. Але я впевнена: далі — більше. ■

Єва КРАВЧУК

Фото надано Борисом Лемківським

Яличка з-під Явора

Різдвяны сьвята, як вшытко, з часом проминають, жебы в наступнім році, як бумеранг, вернути и зас нас веселити. Хыбаль юж все будут ся мі асоціювати з яличком з-під Явора. Вродил єм ся не в ріднім селі, як мій старший брат, а в Лігниці лем за то, же мої родиче од 7 червця 1947 рока не могли дальше мешкати в свої прадідівські хыжы. Нич злого не зробили, але и так не дозволено ім остати на своїм. Адже лем за то гродил єм ся на Долишнім Шлеску и то в ті його части, де лісів не є ани тівко, што на лікарство.

Уйко Василь

Коло Лігниці юж товды не было жадных лісів, адже правдыву яличку мали сме лем, коли уйко Василь аж з-за Явора ей привезли. Мешкали за Явором, в селі барже юж подібнім до нашого, горы сут и лісів не бракує. З Помощного ближе до Судетів. Уйка Василя барз добрі тямлю и нигда не забуду, тепер, кед дома мам зас правдыву яличку, все уйко Василь на памят мі приходят. Мам ей з лемківського ліса, по-старому мі пахне и душу радує так як давно уйкова. Бесідуют, же-м подібний до мамы и уйка Василя, а по діді Михалі хыбаль мам того, же жаль мі ліса. Так як они нигда не вытинам найкращой яличкы. Лем таку, котра и так там, де выросла, не буде росла, но бо ей насінце хпало на лісну дорогу, зышло в фосі або за густо ту ци там яличкы си роснут. Кед ей не вытну и так змарніє. Юж од латиньского Різдва зачынам по лісі мандрувати, ходжу по сьвіжих сьлідах, не лем за то, же сьнігы великы (з рока на рік сут штораз меншы). Иду по дачыіх сьлідах и роззерам ся за таком яличком, котра рости юж не буде, бо або вітер дерево звернул, або західні християнин юж ей на свою яличку вытал. А кед домів з ньом юж вертал, нашол крашу, а ей хыбаль мі лишил. Товды жадной юж вытинати не мушу, беру того, што Добрий Бог през іншых люди мі післал. Бог зіслати мі ей зіслал, але кед бы-м до ліса не гвошол, дома бы-м ей не мал. До Помощного, до уйка Василя и уйчыны або теты Єфроскы мама ня часто одвозили. Од уйковой хыжы до ліса было барз блиско, але певно за то, же был єм ишы замалий, самого до ліса ня не пушали.

Яличка не лем лісом пахняча

Тямлю, же для уйка Василя каждая яличка была важна, прецін были єдиним сыном діда Михала, яличка пахла ім Лемковином так як дідови и мі тепер. Жаль

ім было дня, авта свого не мали, но а кінным возом за далеко было до нас іхати. Зато каждого рока привозили нам яличку пекаесом, до того з пересідком в Яворі. Памятам тот ден як гнеска, двері ся отвєрают и уйко Василь входят з яличком під пазухом. До транспорту была міцно звязана мотузком, жебы мож ей было лацніжше пекаесами перевезти. Виджу, з яком великом увагом и пошаном для того дерівця розкручают го и голузки його пушают на волю. Чудувало ня, як тот зелений кый росне и выповнят невеличку кухню. Ціла кухня пахла, не міг єм ся товды натішыти, надыхати яличком. Завдякы уйкови Васильови першы раз познал єм ей запах, а мама и няньо привезли го зо собом з Лемковины. Уйко нигда не посідили в нас довго, заразіцька першым автобусом іхали назад, до свого Помощного, бо робота чекат. Привезли свої сестрі яличку, жебы хоц на Різдвяны сьвята почула Лемковину.

Уйкове шпаціруваня

Уйко Василь нигда не сідили, мене товды чудувало, же цілий час ходили, од кута до протилежного кута, так си. Барз єм ся тому чудувал, не знал єм ци кухню кроками не можут зміряти, фурт лем ходили по найдолші лінії, з руками заложеныма зо заду. Фурт ходячы там и з поворотом, радили з моїма родичами. Кед поїхали, зьвідал єм ся няня чом так шпацірували? Довідал єм ся, же про єдного Поляка, бо оба ходили до єдної Лемкыні. Но и мій уйко Василь за нич довгы рокы просідили на Монтелюпіх (єден з найтяжшых гарештів в Польщы). Ходили так, бо мого уйка Василя так там „любили”, же аджы на регуляміновий шпацір не пушали, бо уйко не хотіли признати ся до того, чого не зробили. Зато шпацірували лем в свої келі, ходили по найдолші лінії, адже од кута до кута. Уйкови так юж остало, аджы хыбаль в кров залізло, же нигда и николи не посідили. Пак, кед юж на воли были, кед были в дакім малім поміщыню, то підсьвідоміст наказувала ім ходити. Не сіли, жебы іх ся „аржа” не імала (тіла ани ума).

Моя провына

Уйка Василя кус єм ся боял. Не думайте си, нигда ничого злого мі не зробили, были добрым человеком. Боял єм ся про свою гупоту. Были вакації, адже был єм в Помощнім, уйко поклепали косу и пішли обкосити зерно, жебы, кед выіхают косярком, коні не толочыли хліба, котрым Бог так щедро нас обділил. Бавил єм ся, а іх сын, кус старший од ня, мал ня пильнувати, вчыл єм ся цвякы до дошкы гбивати, взял єм уйків молоток, пак на хвилю, кед рука ня заболіла, положыл єм го на цембровині великой и губокой понімецкой студні. Пак, як то дітина, так необачні єм го брал, же вылетіл мі з рук. Кед уйко вернули, была війна, мі ся гушло, но бо уйчина ня выборонили, але мойого двоєріднього брата Ванця юж не змогли. Дістал за ня. Кед уйчына бесідували: *Таж він молотка до студни не шмарил, та чом го беш?* Почули, же дістал за то, же ня не припилывувал. Видно, же уйкови барз было жаль того молотка до клепаня косы, котрий завдякы мі нашол ся на дні студні, мусіл быти найліпший. Двоєрідний брат до гнеска мі тото памятає, знам, ніт справедливости, на кару заслужыл єм я, а він дістал.

Добро єст вічне, але лем нематерияльне

Баба Параска часто повідали, же: *Добрі жерло, але здохло*. Повідали так, кед дашто добре для них або для нас, наглі зьлі ся кінчыло. В Лігниці на Різдвяны сьвята так добрі довго нам не было, бо яличками з-під Явора довго сме ся не могли тішыти. Уйко добре здравля на Монтелюпіх стратили, за то так скоро з того сьвіта іх змело. По іхнім похороні настал в нас час плястиковой яличкы. Не пахла юж лісом, товды тішыли нас юж лем ей прикрасы, вісіли на ній тоты самы, што колиси на правдивій. Сьвічок ся на модерных, в склепі купленых яличках, юж не сьвітило, бо мама бояли ся, жебы не згоріла, а з ньом хыжа. Од товды на нашых яличках блискали юж лем електричны сьвітелка, нибы поступово и парадні, и беспечні, але не так магічні як колиси. Но штож: *Юж мі так не буде, як мі было перше...* ■

Борис ЛЕМКІВСКИЙ

Анна Вірхняньска, «Ілюстрована книга лемківських приповідок» (Anna Wirchniańska, «Ilustrowana księga lemkowskich przysłów»). Гладішів-Варшава: «Стара Дорога», 2019. – 64 с.

«Грудень през брід дає саням хід»

Лемківські приповідки, які передавали з покоління в покоління, бесідуючи між собою, наші діди й батьки, мабуть, вперше з'явилися в друці. «Дорогі діти! Оддаємо до Ваших рук „Ілюстровану книгу лемківських приповідок”, в котрій хочеме переказати маленькій кавальчык нашого великого народного богатства», — інформує Анна Вірхняньска, авторка збірки приповідок. Книжечка для дітей передає мудрість, закладену у народні прислів'я, а також вельми приваблює надзвичайними ілюстраціями в кольорах усіх пір року.

Анна Вірхняньска запросила дітей і батьків до пізнання народної творчості, поділилася з читачем споминами з раннього дитинства і шкільних років. Малеча тоді вслуховувалася в розмови дорослих під час польових робіт, хоч би коли сушили сіно чи жнивували, а потім й у зимові вечори бесідам не було кінця. Діти пізнавали сенс і смак життя, дорослішали, слухаючи мудрість дідів і бабусь, які часто з ними розмовляли і пояснювали усі явища, які виринали у кожній порі року. Життєву поведінку визначали закони природи.

Аніні? Немає часу на сердечні розмови чи то в родині, чи то серед ровесників, бо дітвора і молодь (часто, на жаль, і батьки) прилипли до екранів сучасних пристроїв, які швидко приносять їм мниму інформацію. Часто виходить так, що не маємо про що розмовляти між собою. Найціннішим є, однак, безпосередній, живий переказ. Тож, коли діти мають дідів, бабунь і родичів, нехай черпають знання з їхньої життєвої мудрості, це тільки збагачує дитячу уяву.

У книжечці кожна лемківська приповідка подана кирилицею і латинкою та прикрашена промовистим веселим малюнком в яскравих кольорах.

Над чудовим виданням працювали: Анна Вірхняньска — текст, Данієль де Латур — ілюстрації і графічне оформлення, Марта і Кшиштоф Бутрини — видавнича концепція і редакція, Олена і Володислав Грабани — мовна консультація. Видавець — Фонд «Стара Дорога». Проект реалізовано завдяки дотації міністра внутрішніх справ і адміністрації, а також, що варто підкреслити, фінансовій підтримці Петра Королівського зі Щеціна. Чудовий приклад і заохочення до такого роду спонсорування.

У зимові вечори сідаймо з малятами і ведімо їх по розмальованих сторінках книжки у вишуканій твердій обкладинці. Ознайомлюючи їх зі збіркою приповідок, можемо повернутись і до свого дитинства та згадати почуті тоді приказки чи оповіданнячка. ■

Наталя КРАВЧУК

Мітинг біля Верховної Ради під час ухвалення Декларації про державний суверенітет України. Київ, 16 липня 1990 року

Передвісниця незалежності

Події 1989-1990-х засвідчили, що Радянський Союз «тріщить по швах». Союзні республіки одна за одною ставали на шлях незалежності. Була серед них і Україна. Влітку 1990-го Верховна Рада Української РСР проголосила Декларацію про державний суверенітет. Та незалежною тоді наша держава не стала. Однак розпочала рух в напрямку самостійності.

Політична ситуація весни-літа

У березні 1990 р. відбулися вибори до Верховної Ради УРСР на демократичній основі. До парламенту вперше проходять демократи і з'являється опозиція — «Народна рада» із 125 депутатів. В більшості своїй це були колишні політв'язні та дисиденти. У травні вони формують в «Народній раді» групу «Незалежність». З того часу ідеї про українську самостійність набувають реально-го звучання у Раді.

Але не тільки опозиція стає на шлях незалежності. В цей час всередині Компартії України формується так зване «суверенне крило». А 28-й з'їзд КПУ в червні 1990-го, навіть, ухвалює резолюцію «Про державний суверенітет Української РСР». Тобто на «хвилі» незалежності у 1990-му були не тільки демократи-опозиціонери, а й частина українських комуністів. Це, звісно, прискорило роботу над текстом самої Декларації та її прийняття, фактично, з першого разу.

Крім того, Росія 12 червня 1990 р. ухвалила свою Декларацію про суверенітет. А оскільки тодішня політична еліта України орієнтувалась на Москву, то після російської декларації наважилась і на власну. «Коли Росія прийняла свою Декларацію в Радянському Союзі, то чому Україні не можна? Я вірив в те, що якщо ми приймемо (нашу) Декларацію — це буде зрушення в бік інтересів України. Але дивилися тоді всі на Москву. І Україна також», — згадував перший Президент України Леонід Кравчук, який влітку 1990-го був депутатом Ради від КПУ.

Взагалі ідея Декларації про державний суверенітет і необхідності ухвалення такого документа Україною належить В'ячеславу Чорноволу. В червні у Верховній Раді формується робоча група з підготовки тексту Декларації. Із 28 червня до 11 липня 1990 року у Верховній Раді УРСР тривало представлення та обговорення проектів Декларації, яких нараховувалося більше 5.

«Працювали над тим текстом і текст ставав все ближче й ближче до Незалежності. Реально Декларація про державний суверенітет — вона по суті є програмою будівництва незалежної держави. Незалежної держави!» — ділився спогадами депутат 1990-го — Левко Лук'яненко.

Отже, головував на історичному засіданні 16 липня 1990 року Іван Плюш. Саме за його керівництва Верховна Рада Української РСР ухвалює Декларацію про державний суверенітет України. 355 голоси — «за», 4 — «проти». Демократам вдалося переконати робочу групу і записати в назву документа і по тексту «Україна» замість «Українська РСР», як на тому на початку наполягали комуністи.

Нововведення та зв'язок із Союзом

Зміст Декларації свідчить про зріле національне політичне середовище, яке чітко засвідчило прагнення до незалежності. У преамбулі документа проголошувалося «верховенство, самостійність, повнота і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах». Від імені українського народу могла виступати тільки Верхов-

на Рада. Територія України в наявних кордонах визнавалась недоторканою. Підкреслювалося також виключне право українського народу на володіння, користування і розпорядження національним багатством України.

Акцент на суверенітеті та самостійній внутрішній ба, навіть, зовнішній політиці були тими нововведеннями, які мали прогресивний характер. Тобто, більшість положень Декларації як, наприклад, що «Українська РСР є суверенною національною державою» або «Єдине джерело влади — народ України», а не Компартія чи радянська влада, чи хоча б право на власне (українське!), а не радянське громадянство — свідчили про початок шляху до власної незалежності, на який упевнено стала Україна.

Варто звернути увагу на два фактори, які наближали розпад СРСР — Чорнобиль та Афганістан — також певним чином були відображені в Декларації. Пам'ятаючи про невдалу війну СРСР в Афганістані, депутати Ради прописали положення, суть якого зводилась до наступного — далекі війни Кремля не відповідають інтересам українців. Проголошено, що українські юнаки — «як правило» — будуть проходити військову службу на території України і не можуть використовуватись у військових цілях за межами України без згоди Верховної Ради УРСР.

▲ Народні депутати від «Народної ради» Левко Горохівський, Олесь Шевченко, Левко Лук'яненко, Степан Хмара, Михайло Горинь, Богдан Ребрик, Ірина Калинець, В'ячеслав Чорновіл, Богдан Горинь, Генріх Алтунян після голосування за Декларацію про державний суверенітет України

на Рада. Територія України в наявних кордонах визнавалась недоторканою. Підкреслювалося також виключне право українського народу на володіння, користування і розпорядження національним багатством України.

Акцент на суверенітеті та самостійній внутрішній ба, навіть, зовнішній політиці були тими нововведеннями, які мали прогресивний характер. Тоб-

Оскільки Москва і Компартія замовчували Чорнобильську аварію 1986 року, то Декларація передбачала створення власної національної комісії радіаційного захисту, а також право припиняти роботу союзних об'єктів, які становлять загрозу екологічній безпеці України.

Ще один ядерний аспект, в якому Декларація зіграла на випередження:

оскільки світ з пересторогою ставився до того, що може з'явитись суверенна держава з ядерною зброєю, то в тексті Декларації було записано, що Україна буде дотримуватись трьох неядерних принципів — «не приймати, не виробляти і не набувати ядерну зброю». Цю пропозицію вніс лідер Народного руху, депутат Іван Драч.

Зв'язок із Радянським Союзом зберігався у двох положеннях Декларації: де мова йшла про гарантії збереження громадянства СРСР громадянам України, а також що принципи Декларації використовуються при укладанні нового союзного договору. Останнє було тим компромісом, який гарантував голоси прокомуністичної більшості у Раді та швидке ухвалення Декларації в першому читанні і загалом.

Принцип доміно

Після ухвалення Декларації, на тодішній площі Жовтневої революції (нині Майдан Незалежності) відбувся стихійний мітинг, на який зібралися тисячі людей. «Дорогі мої! Сьогодні тільки перший крок. Не тішмо себе ілюзіями. Декларація — це все лише тільки декларація. Щоб кожна її фраза обросла живими м'язами, щоб стала нова українська Конституція, щоб були вироблені нові закони на основі цієї Декларації — нас чекає велика і важка боротьба!» — сказав на мітингу В'ячеслав Чорновіл.

Ухвалення української Декларації мало неабиякий резонанс не тільки в межах Союзу, але і за кордоном. Так, лондонська газета «The Times» 17 липня 1990 року писала: «В той час як Україна не пішла так далеко, як Балтійські держави, і утрималась від вимоги незалежності, вона пішла далі, ніж Молдова, Узбекистан чи Російська Федерація, надаючи собі право на власні збройні сили, внутрішні війська та органи держбезпеки». Цікаво, що в Балтійських республіках та Грузії йшлося про відновлення державності, в той час як Україна радше створювала державність з початку, не апелюючи в Декларації напрямку до Української Народної Республіки (УНР).

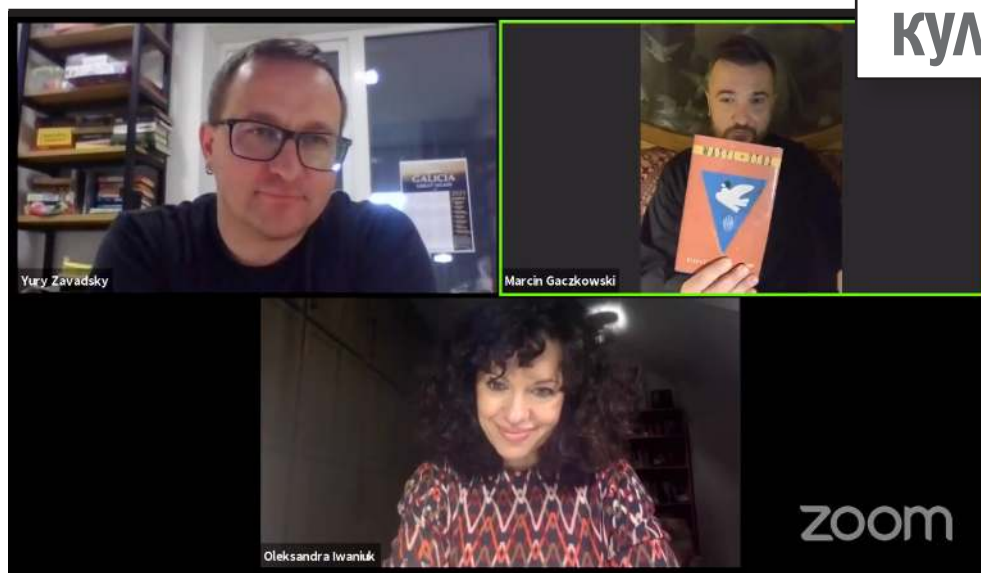
Українська Декларація стала поштовхом та прикладом для інших радянських республік. Уже через місяць в Мінську було ухвалено Декларацію про суверенітет Білорусі. А далі, як в доміно, хвиля суверенітету та національного самовизначення охопила інші союзні республіки. Вирішальним фактором була позиція України, яка «перекрила» можливість оновити радянську комуністичну імперію. Вже після розпаду СРСР відомий американський політолог Збігнев Бжезінський назве українську Декларацію «першим чвяхом в домовину радянської імперії».

По суті, Декларація стала передвісником незалежності. Проте прийнятий документ не одержав статусу конституційного акта. Україна залишалася у складі СРСР. Причиною цього стала відсутність у Верховній Раді УРСР повноважень на ухвалення рішення про вихід республіки зі складу Радянського Союзу. Відповідно до вимог Конституції СРСР і Української РСР, тільки народ Української РСР, як джерело влади в республіці, мав право приймати таке рішення на референдумі. Як каже про поетапність Леонід Кравчук: «Декларація проголошувала, Акт визначив Незалежність України! Третій крок — це був референдум, який затвердив Акт. Тобто, ми пройшли три кроки». Попереду ще був рік на шляху до незалежності. ■

Стаття підготовлена за матеріалами архівів та інтернет-ресурсів.

Олена ГУМЕНЮК
Фото з сайту Радіо свободи

КУЛЬТУРА

Портрет надано Іванною Килушиком

«Веселий цвинтар» Василя Стуса

2 грудня в онлайн-режимі відбулася зустріч, присвячена постаті Василя Стуса, організатором якої є Український дім у Варшаві. Приводом став переклад вибраних віршів Стуса на польську мову завдяки ініціативі Юрія Завадського та роботі Марціна Гачковського, які і стали гостями зустрічі. Поговорили про виданий переклад збірки поезії, про Стуса та його творчість, його участь у дисидентських рухах та про його життя.

Василь Стус — український поет, прозаїк, перекладач, літературознавець, а що найголовніше — борець за права людини та незалежність України, один з найактивніших учасників дисидентського руху. За свої незламні погляди та жагу до боротьби із радянською системою був репресований, а його творчість заборонена та частково знищена. Загинув за невідомих обставин, відбуваючи покарання у виправній колонії.

Стус є дуже важливою постаттю для розуміння сьогодишньої України. Його вірші аж до зламу 80-х і 90-х років існували в СРСР поза цензурою і мали обмежений діапазон доступу. Частина доробку Стуса з'явилася в польському перекладі Марціна Гачковського — літературознавця і історика, викладача, літературного критика, перекладача української літератури на польську мову. Марцін переклав твори Петра Яценка, Володимира Рафеєнка, Тані Малярчук, Мирослава Лаюка. Та однією з найскладніших робіт став переклад поезії Стуса.

«Стус є символічною постаттю героїзму, незламності, моральності, боротьби за права людини і українського народу. Він менш відомий як вразлива і лірична постать та як надзвичайно оригінальний поет. На жаль, в тіні своєї трагічної біографії Стус губиться як творець. Пе-

ред 1989 роком Стус не існує в літературному просторі, лише у вузькому колі інтелектуалів, опозиціонерів та в середовищі української еміграції. Лише після 1989 року вірші Стуса упорядковують. Його доробок був розпорошеним, часто вірші знаходили у листах із в'язниці. Я працював над перекладом пів року. Це не було легко, вірші неримовані, досить складні, містять неоднозначні образи та метафори. Це досить герметична та важка поезія для перекладу», — розповів Марцін Гачковський.

Автором ідеї перекладу віршів Стуса на польську є Юрій Завадський — український поет, перекладач, видавець, літературний агент, автор кільканадцяти збірок поезії. З 2009 року Юрій управляє видавництвом «Крок» та редагує цикл поезії. Перекладає сучасну поезію з польської мови.

Завадський як літературний агент причетний до появи збірки віршів Стуса «Веселий цвинтар» польською мовою. Він вибрав ранні вірші Стуса, які були простішими для перекладу. На його думку, Стус є актуальною постаттю для всіх, хто бореться за свої права та незалежність: «Стус вів боротьбу перш за все як людина, як дуже самотня людина, проти системи, яка була найбільш жорстокою в історії Євразії — Радянського Союзу. Можемо однозначно сказати, що він є символом людини,

яка бореться за правду та свободу. Завжди згадую спогади близького друга Стуса, про те, як Василь після кількох прослуховувань в КГБ (Комитет государственной безопасности СССР, укр. Комітет державної безпеки СРСР), сказав, що з нього хочуть вирвати людину. Він мав несамовиту енергію та прагнення до свободи та волі. Тому постать Стуса є важливою не лише для українців, а для всіх, зокрема і поляків».

Зазвичай, для репрезентації Стуса як поета, як в'язня відбирається поезія періоду ув'язнення. Однак, Завадський хотів представити Стуса до цього періоду, коли він був ще вільним та лише розпочинав писати: «Його вірші є надзвичайно авангардними для поезії того часу. Офіційна радянська поезія була зовсім іншою. А це був квток свіжого повітря для української літератури. Критерії, які допомогли укласти корпус цієї збірки, полягали в тому, щоби знайти справді щось таке європейське, сучасне і цікаве в доробку Стуса та щоби змінити попередні норми про Стуса лише як в'язня. Тут цього нема, тут є закохана людина, яка ще не борець, але яка ходить та роззирається довкола. Хоча у збірці є дуже складні вірші, наприклад, про людину, яка спалила себе на Хрещатику. Цікавою є подача. Я наполягав на назві «Веселий цвинтар», тому що Стус сам так назвав одну із своїх несамовитих авангардних книг. Це метафора цілого Радянського Союзу та ставлення до нього інтелектуальної людини. Це приклад — як можна щось страшне сприймати саркастично та іронічно».

«Юрій вибрав ті вірші, які Стус писав ще як вільна людина. Однак, це період творчості Стуса, коли його вірші є найбільш політичними, пізніше він так не писав. В тих віршах є багато гіркоти та сарказму щодо реальності поета, який не може публікуватись. «Веселий цвинтар» вийшов накладом 12 екземплярів машинопису, які майже відразу були конфісковані, і спочатку Стус думав, що увесь цей доробок зник. «Зимові дерева» з'явилися вже в еміграції, опубліковані самвидавом. Том «Круговерть» через цензуру не був допущений до друку. Багато речей в ранніх віршах Стуса є актуальними і сьогодні. Назва збірки «Веселий цвинтар» найкраще окреслює його поезію», — додав Марцін Гачковський.

Він поділився також, що йому бракувало можливості контакту з автором, як

це зазвичай роблять перекладачі, аби зрозуміти, що Стус мав на думці в конкретних віршах, тому що багато його метафор є багатозначними.

Марцін Гачковський розповів про труднощі перекладу та як вдалося їх подолати: «Не приховую, що я досить заглиблений в українську мову, це моя друга мова, я часто думаю українською. Але розуміти — це одне, а правильно поскладати слова польською та досягти приблизного ефекту як в оригіналі — то зовсім інше. В такий момент народжується щось нове. Я належу до такої літературної школи, де вважають, що переклад є самостійним літературним твором, що це текст, написаний повному новою мовою на базі оригіналу. В складні моменти я консультувався з Юрієм, який мені допомагав. Мова поезії Стуса є досить специфічною, багато на рідкісні слова. Є навіть словник мови Стуса. Що цікаво, Стус вживає теж полонізми, що не стоїть на перешкоді розуміння, але виникають проблеми при їхньому перекладі. Були також фрагменти, коли навіть носії мови не знають, що Стус мав на думці».

Також я співпрацював з чудовим польським поетом Мілошем Валігорським, який закохався у вірші Стуса, коли я йому вислав чорновик. Мілош не знає української та нічого не чув про Стуса, але його поетична чутливість зустрілась із поетичною чутливістю Стуса у моєму перекладі. Він занурився «по самі вуха». Ми з ним сперечалися, тому що я перекладав Стуса «Стусом», пробував створювати неологізми в польській мові, пробував архаїзувати мову, залишати повторення, коли Стус як мантру повторював одне слово. Однак Мілош говорив, що так не може бути в польській мові і потрібно шукати щось інше. Ми страшно сперечалися, але зійшлися десь посередині. Таким чином вистало щось нове. Людям, які прив'язані до оригіналу, може не сподобатись мій переклад. Однак з перших реакцій читачів я розумію, що ми з Мілошем досягли того, що хотіли».

Зустріч, присвячена постаті Василя Стуса, відбулася в рамках проекту «Інтеграція через літературу II», який співфінансується містом Варшава з метою зближення діалогу культур. ■

Іванна КИЛЮШИК

Дитяче свято у Кошаліні все-таки відбудеться

45-й ювілейний Фестиваль українських дитячих колективів у Кошаліні через пандемію не відбувся як завжди у червні на завершення шкільного року. В надії провести його пізніше організатори перенесли фестиваль на осінь. Однак і восени захід не відбувся, тож подія запланована онлайн.

Нещодавно пройшов перший етап підготовки фестивалю — запис учасників у Кошаліні, Білому Борі та Гжицьку. З огляду на епідеміологічні обмеження відео з дітьми робили у місцях їх проживання, а зараз триває монтаж. Згодом виступи дітей буде представлено на ютуб-каналі, який створили спеціально для цього організатори кошалінських заходів. До речі, там вже можна подивитися відео з XV Зустрічей чотирьох культур, які пройшли у місті у вересні. Тоді не всі бажали змogli відвідати захід, тому організатори вирішили його записати.

— Цього разу це буде презентація дітей з Кошаліна, Білого Бору та Гжицька, які заспівають по два-три твори. Вперше на «Фестивальній» сцені з'явиться дитячий хор з Кошалі-

▲ Дитячий хор з Кошаліна на сцені музичного театру «Муза»

жицька, які заспівають по два-три твори. Вперше на «Фестивальній» сцені з'явиться дитячий хор з Кошалі-

на під керівництвом Вікторії Федотової, у якому співають діти української меншини та діти мігрантів. Попри

незвичну форму, маємо надію, що дитячий фестиваль сподобається тим, хто зайде на наш канал, — каже Роман Білас, голова Кошалінського відділу ОУП.

Організаторам було важливо записати відео до різдвяних канікул, оскільки тоді батьки та діти матимуть більше часу, аби подивитися виступи.

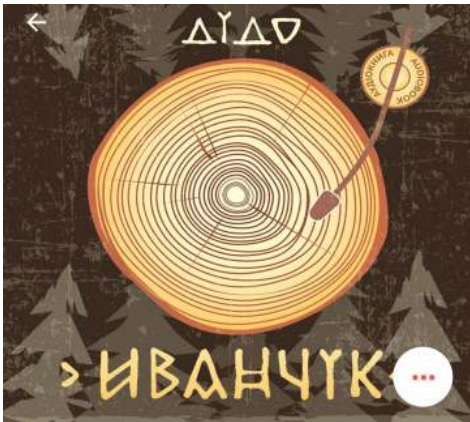
— На жаль, пандемія не дозволила нам провести ювілейний 45-й фестиваль у традиційній формі, однак ми хотіли все ж таки дати можливість виступити дітям. Насамперед тому, що попри несприятливий час малеча готувалася до участі у фестивалі. З іншого боку, наш захід — це циклічна подія, тож ми хотіли показати Маршалківському управлінню, уряду міста Кошалін та Міністерству внутрішніх справ і адміністрації, які фінансують наш фестиваль, що ми готові проводити наші заходи в іншій формі, онлайн навіть у несприятливий час, — підкреслює Роман Білас.

Організатори запрошують дивитися виступи дітей на ютуб-каналі Кошалінського відділу та гуртка ОУП (Związek Ukraińców w Polsce KOSZALIN). ■

Анна ВІННИЦЬКА

Фото надано Романом Біласом

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

Петро Шекерик-Доників, «Дідо Иванчік» – аудіокнига.

Регіональні мови – пишатися не можна зневажати

«**Ц**е яка мова, мамо?» – спитала мене дочка, коли я включила в автомобілі аудіокнижку «Дідо Иванчік», яку якраз слухала. Моїй дитині 5, але я впевнена, що в Україні є багато дорослих, які при прослуховуванні цієї книги поставлять таке ж питання. Рідкісний український автор використовує діалектизми в своїх творах, а якщо й пише, то зрідка, бо читачі можуть не зрозуміти.

Цього літа, скачавши один з нових додатків для прослуховування аудіокниг, абсолютно випадково серед класики української літератури я наткнулася на книжку, про яку раніше не чула. Ім'я автора також було невідомим

– Петро Шекерик-Доників. Короткий опис говорив про те, що в книзі йде мова про життя гуцулів, їхні відносини, обряди. Вирішила послухати, але не очікувала нічого надзвичайного. Ну що можна додати після Михайла Коцюбинського з його «Тінями забутих предків», Гната Хоткевича з «Гуцульським роком» та інших класиків? І помилилась.

Це було виняткове відчуття чогось незвіданого. Текст написаний гуцульською говіркою, але що вражає подвійно – це начитка тексту людиною, для якої гуцульський діалект – рідний. Більше того, автори проекту вирішили реалізувати цю затію саме в тих місцях, де книга була написана – у селі Криворівня Верховинського району Івано-Франківської області.

Регіональний гуцульський діалект – це мова, якою Василь Зеленчук, диктор начитки, послуговується щодня. Відтінки, наголоси, нове звучання і голосних, і приголосних, незнайомі слова або знайомі, але абсолютно з іншим значенням та контекстом – все це сплелось в якийсь фактурний, барвистий вінок маловивченої мови. Хоча й української. Але трохи іншої.

Коли я слухала цю книгу (а там є що послухати, більш ніж 21 година начитки), то внутрішньо пишалася, що тепер і українська має офіційно видану версію літератури, написану унікальним діалектом. Я переконана, що регіональні мови треба берегти і плекати не менше літературної, адже це підпора і піджива для неї.

Книга Петра Шекерика-Дониківа написана в 1930-х роках, перекладена і

адаптована перед начиткою диктором і дослідником Василем Зеленчуком з легкої руки керівника цього проекту – Василя Юськів. Сам же Юськів прочитав книгу вперше більше 10 років тому і неймовірно надихнувся, вважаючи, що таке серйозне надбання літератури дарма залишається без уваги. Але увага до такого потужного твору довго була лише мрією, адже автор тексту був репресований за антирадянську пропаганду. Згодом, ймовірно, розстріляний, як і багато інших діячів культури, що пропагували національну ідею незалежної України. Сам роман довго вважався втраченим, але наприкінці 90-х його було віднайдено, а згодом і надруковано. Але справжня слава знайшла цю книжку наприкінці 2019 року, коли Український культурний фонд профінансував аудіоверсію, про яку власне і йдеться.

Як в численних інтерв'ю каже автор проекту Василь Юськів, цей твір про «гуцульський космос». Більш влучно сказати важко, адже так детально описані обряди, ритуали, містичні вірування гуцулів знайти ще десь в літературі годі. Автор тексту розповідає історію життя свого діда – описує його родину, відносини поміж рідними та односільчанами. Шекерик-Доників пише навіть про найпотаємніші думки Иванчіка – тут є і його закоханості, і позашлюбні походеньки, до кого був відкритий, а кому прокльони наслав. У діда було «старовіцке» (давнє, древнє, первісне) вірування у ясне Сонечко. Це, по суті, язичництво, яке досі вперемішку із християнськими обрядами збереглося серед нинішніх гуцулів.

Навіть після ґрунтовної роботи перекладача складно зрозуміти всі слова у книжці, але досить багато можна здогадатися з контексту. Фактично, це той рідкісний зразок так званої великої літератури – життєпис усієї родини, їхніх відносин з сусідами і родичами, звичок і буденного життя.

Філософська складова роману повторює золотий закон моралі, який можна сформулювати так: «як хочете, щоб люди вчиняли відносно вас, так і ви чиніть щодо них». Бачимо, що все в житті головного героя мало свої причини і наслідки, всі недуги можна було пояснити недобрим оком чи навроками, але й навколишнім Иванчік теж не жалів свого мольфарства (ворожитських чар).

То це все наївно чи серйозно? Чи вірив сам автор в ідоли свого діда? Чи було гуцулам легше жити, пояснюючи всі природні і навколишні явища містикою і можливістю мольфарів і мольфарок на неї впливати? Цього, на жаль, уже не дізнаємось, але віконечно в магічну реальність цього маленького народу автор нам точно привідкрив.

Аудіоверсію роману можна безкоштовно послухати на ютубі або у мобільному додатку Abuk. Посилання на всі частини: verkhovyna.life/dido.uvanchik (тут є лінки на ютуб). На сайті Абука можна прослухати фрагмент: abuk.com.ua/catalog/books/122 (а щоб послухати всю книгу, треба скачати додаток на телефон). ■

Жанна КУЗНЕЦОВА

Юрій Ясіновський, «Василіянські історичні дослідження. Т. V», Варшава: «Василіада», 2020. – 404 с.

Книжка, яку варто мати і читати

Втом «Василіянських історичних досліджень» вийшов під назвою «Церковний спів Галичини австрійської доби у критиці, персоналіях і нотних джерелах». Книга професора Юрія Ясіновського з Українського католицького університету у Львові видана за підтримки провінцій чину святого Василія Великого у Польщі. Редакційна рада книги-журналу: Мирослав Чех, проф. Ігор Галагіда, головний редактор о. Ігор Гарасим (ЧСВВ) та о. диякон Богдан П'єтнечко (ЧСВВ). Видання присвячено 300-літньому ювілею перебування отців василіян у Варшаві. Ця цікава наукова антологія є документом великої ваги і пам'ятником тим, хто трудився на церковній творчій ниві.

Книга складається з трьох тематичних розділів:

I. Церковний спів і дяківська справа на сторінках галицької періодики.

II. Нотна колекція Монастиря оо. василіян у Варшаві.

III. Галицькі дяки, дяко-учителі, церковні співці і регенти.

У вступі «від редакції» можна прочитати наступне:

«Однією з найяскравіших окрас християнських богослужень є спів, який у глибокій молитовній задумі чи радісно-прославному звеличенні Творця неба і землі посилює та зміцнює духовні почуття людини. «Аще кто божественно поет – сугубо молитву дієт», – так апелює ігумен Свято-Юрського монастиря Йосиф Скольський у своїй передмові до першостанотолінійного друку – Ірмологіона 1700 року. Ці слова засвідчують опіку Церкви і чернечих обителів над церковним співом, задля навчання якого й був виданий Ірмологіон – головна книга для навчання церковного співу. У другій половині XVIII ст. цю справу продовжила василіянська друкарня Почаївського монастиря.

Новий етап розвитку церковного співу, особливо ж у формування його національної сутності, постає в Галичині австрійських часів, і цей процес був започаткований в Перемишлі, де на місцевому ґрунті, вдало поєднавши національну спадщину в особі знаменитого Бортнянського з новітніми набутками європейської музики, священники Михайло Вербицький та Іван Лаврівський творять т.зв. перемиську композиторську школу, яка впродовж багатьох десятиліть була окрасою літургійного співу, і то не лише Галичини, а й сміло перейшла Збруч і в уславленому гімні Вербицького утвердилася як один з найбільших символів модерної української нації.

А як це відбувалося зблизька, хто співав у галицьких храмах, хто навчав і керував церковними хорами, хто був основним виконавцем літургійних пісень? Що співали і як? Про це знаємо поки доволі мало і то в досить непевних відомостях. Тож пропонується книжка, підготована проф. Юрієм Ясіновським з УКУ, є спробою пізнати й зрозуміти, що і як відбувалося. Через спогади сучасників і писання активних учасників відродження церковного співу, через полеміку й апеляції задля поліпшення церковного співу, через візію становища церковних співців і дяків, через нотний репертуар і нотні матеріали монастирських василіянських спільнот вимальовується широка панорама церковно-музичного життя Галичини окресленого періоду. Виришуються головні осередки і провід церковного співу: Львів і Перемишль, Чернівці на Буковині, Мукачево та Ужгород на Закарпатті. Процес оновлення охопив і василіянські монастирі – в Бучачі, Крехові, Добромилі й особливо в Кристинополі, віднайдена і опрацьована нотна колекція якого засвідчує потужну церковно-музичну працю цієї обителі.

Загальну візію розвитку церковного співу доповнюють біограми безпосередніх його носіїв – скромних і чесних дяків, церковних співців, регентів, композиторів. Серед них виділяються Ігнатій Полотнюк, який почав свою дяківську працю в Кристинополі, Ілія Бойкевич з Рогатина, Іван Югасевич на Закарпатті, Василь Козій на Надсяні, буковинець Яків Богдан, у Львові – Микита Гетьман, Ігнатій Криштальський, Володимир Ганджук. Чимало талановитих дяків і церковних співців, висвятившись, продовжували працю-

вати на ниві церковного співу як диригенти і композитори.

В останніх десятиліттях XIX ст. церковні співці зуміли самоорганізуватися й створюють єпархіяльні дяківські товариства, засновують власні часописи, видають посібники для навчання церковного співу. Спів на кліросі набуває великого суспільного значення, про спів пишуть, сперечаються, згошують апеля до уряду і церковної влади. Церковний спів і його проблеми займають чільне місце на шпальтах галицьких газет. А значить, що він живе, розвивається, ним опікуються і підтримують його, обговорюють нагальні питання церковно-музичного вишколу.

Книга містить багато джерельного матеріалу, який напевно буде цікавим не тільки для шанувальників церковної традиції, але й для дослідників, не тільки для духовенства, але й для диригентів, співаків, викладачів, студентів. Видання можна також рекомендувати тим, хто організовує в Польщі та Україні Міжнародні дні церковної музики.

У том «Василіянських історичних досліджень» містять вибрані статті та матеріали з галицької періодики про літургійний спів і дяківську справу. Важливим джерелом для вивчення репертуару літургійного співу є нотна бібліотека монастиря отців василіян у Варшаві, основним ядром якої є колекція Кристинопільського монастиря (дуже детальний каталог), а також біографії дяків, дяко-учителів, церковних співців і регентів.

Книга може стати гарним подарунком під різдвяну ялинку. Читаймо її по-маленьку, не поспішаючи. ■

Ярослава КОБИЛКО

Влітку цього року **МАРІЯ ТУЦЬКА** відзначала свій **60-річний ювілей.**

Дорога Марійко, бажаємо Тобі здоров'я, щастя в особистому та професійному житті, багато добрих та зичливих людей навколо, успіхів та задоволення у роботі на громадській ниві. На многії та благії літа!

Об'єднання українців у Польщі, відділ у Перемишлі

25 серпня цього року **АНДРІЙ КОМАР** святкував **50-ту річницю з дня народження.**

Дорогий ювіляре, друже, прийми від нас щирі побажання здоров'я, щастя в особистому та професійному житті, успіхів у подальшій громадській праці, а особливо задоволення від ремонтних робіт, які проходять під Твоїм пильним оком у Народному домі в Перемишлі. На многії та благії літа!

Об'єднання українців у Польщі, відділ у Перемишлі

ОУП у Перемишлі запрошує на заходи онлайн

- **Концерт тріо народної музики «Вернигора»** із Сянока — на фейсбук-сторінці «Narodnyj Dim – Dom Ukrainski» у неділю, **20 грудня, о 18:00.**
- **Презентація публікації «Iwan Franko. W kręgu Rusinów, Polaków i Żydów»** з доповідями проф. Томаша Пудлоцького про зв'язки Івана Франка з Перемишлем та д-ра Івана Матковського про погляди Франка на українсько-польські взаємини — на платформі Zoom у вівторок, **22 грудня, о 18:30.** Щоби приєднатися до зустрічі, потрібно перейти за посиланням zoom.us/j/92293723331 або в електронному додатку Zoom у полі Meeting ID вписати код: 922 9372 3331. Учасники зустрічі матимуть змогу поставити запитання доповідачам.
- **Онлайн-екскурсія по Перемишлю** — на платформі Zoom у неділю, **27 грудня, о 14:00.** Її організовують молоді волонтери ОУП у Перемишлі, які проведуть учасників важливими для українців місцями. Запрошуються всі, особливо, ті, хто через пандемію не мав змоги в цьому році відвідати Перемишль. Щоби приєднатися до екскурсії, потрібно перейти за посиланням zoom.us/j/96498479241 або в електронному додатку Zoom у полі Meeting ID вписати код: 964 9847 9241. Учасники зустрічі матимуть змогу поставити запитання екскурсоводам.

Відійшли...

Складаємо щирі співчуття
проф. Романові Висоцькому
з приводу смерті
батька Леонтія

Єднаємося з Тобою, друже, в скорботі.

Українське історичне товариство у Польщі

Після довготривалої хвороби 1 грудня 2020 року відійшла у вічність

бл. п. Ірина Фундак
(з дому Шиманська)

народжена в селі Тростянець, пов. Устрики-Долішні.
Розділяємо біль після втрати близької людини з донями Мирославою і Анною та сестрами — Стефанією, Іванкою і Броніславою з родинами.
Молитовно єднаємось з Вами у скорботі.
Вічна Їй пам'ять

Управа гуртка ОУП в Тшеб'ятові та парафіяльна спільнота

Вітаємо ОЛЮ ЛАСКУ з великим ювілеєм!

«Роки, немов вода біжать і зупинити їх ніхто не в силі. Зозуля накувала вам 90 літ на цій життєвій ниві».

Бажаємо Вам міцного здоров'я, наснаги, оптимізму і віри в те, що посіяні Вами зерна любові до всього рідного, проростуть і повернуться сторицею. Ваш вклад у будівництво патріотичного світогляду багатьох поколінь є неоціненним. Ви зуміли влити в людей український дух, прищепити любов до рідного краю, яка в подальшому житті вже ніколи не згасає і не дозволяє бути байдужим. Для Вас відстань не грала ролі, навіть погані погодні умови не лякали. Ви долали десятки кілометрів до нас, до Тшеб'ятова і навколишніх сіл Бечина, Гожислав'я, Робів, Мжежина, Тшенсача, Пусткова тощо задля поширення серед нашої громади української преси, книжок, підручників. Заохочували до навчання рідної мови, допомагали в заснуванні пунктів навчання. Дякуємо Вам за цю титанічну просвітницьку роботу. Завжди тепло згадуємо Вас. Нехай Вам сниться щасливе дитинство, рідна оселя і затишок родинного стола. Батьки, родина і друзі хай все у пам'яті живуть. А прожиті роки залишають лише приємні спогади. Близькі Вашому серцю люди нехай будуть поруч, оберігають і поважають Вас.

Управа і члени гуртка ОУП в Тшеб'ятові, друзі і знайомі

ДО УВАГИ БАТЬКІВ!

Поспішайте зі знімками своїх малят, які народилися 2020 року. До 23 грудня надсилайте їхні фото, подаючи ім'я, прізвище, вагу і ріст, а також місцевість. А ми помістимо ці світлини у святковий номер тижневика.

Фото надсилайте на адресу: redakcja@nasze-slowo.pl

Редакція «Наше слово»

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Повідомляємо, що з 1 січня 2021 року ціна одного примірника газети буде становити 4.30 злотих. Зміна ціни відбувається у зв'язку зі збільшенням витрат на видавничий процес і висилку газети.

Об'єднання українців у Польщі

Передплата «Нашого слова» на 2021 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	4,30 зл + поштові оплати	95,00 зл	190,00 зл	380,00 зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	4,30 зл без поштових оплат	55,90 зл	111,80 зл	223,60 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	4,30 зл + поштові оплати	110,00 зл	220,00 зл	440,00 зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	4,30 зл без поштових оплат	55,90 зл	111,80 зл	223,60 зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
360,00 зл	720,00 зл
90,00 євро	180,00 євро

КАНАДА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
360,00 зл	720,00 зл
138,00 дол КАНАД.	275,00 дол КАНАД.

США, АВСТРАЛІЯ

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
360,00 зл	720,00 зл
108,00 дол США	215,00 дол США

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: **redaktor naczelny** – Khrystyna Zanyk, **zastępca redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuchenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), **redaktor stylistyczny** – Olga Rusina, **redaktor techniczny** – Olga Michaluk, **prenumerata, reklama** – Lesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Piotr Andrusieczko (Poznań, Kijów), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat), 22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,

E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,

Internet: <http://www.oup.ukraina.com.pl>

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slowo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. **Nakład** 2700 egz.

Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związku Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN, EURO, CAD:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl

lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.